

Puolustusvaliokunta

Valtioneuvoston puolustusselonteko

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston puolustusselonteko (VNS 9/2024 vp): Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty ulkoasiainvaliokuntaan, valtiovarainvaliokuntaan ja hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- valtiovarainvaliokunta VaVL 1/2025 vp
- hallintovaliokunta HaVL 7/2025 vp
- ulkoasiainvaliokunta UaVL 3/2025 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- pääministeri Petteri Orpo, valtioneuvoston kanslia
- puolustusministeri Antti Häkkänen, puolustusministeriö
- ulkoministeri Elina Valtonen, ulkoministeriö
- sisäministeri Mari Rantanen, sisäministeriö
- valtiovarainministeri Riikka Purra, valtiovarainministeriö
- Euroopan komission johtava varapuheenjohtaja Henna Virkkunen, Euroopan komissio
- Parlamentaarisen seurantaryhmän puheenjohtaja, ed. Jari Ronkainen, eduskunta
- apulaispääsihteeri Tarja Jaakkola, Nato
- kansliapäällikkö Esa Pulkkinen, puolustusministeriö
- osastopäällikkö, ylijohdaja Janne Kuusela, puolustusministeriö
- osastopäällikkö Olli Ruutu, puolustusministeriö
- yksikön johtaja, prikaatikenraali Markku Viitasaari, puolustusministeriö
- yksikön johtaja, puolustusasiainneuvos Karoliina Honkanen, puolustusministeriö
- yksikön johtaja, talusjohtaja Kristiina Olsson, puolustusministeriö
- henkilöstöjohtaja Kati Virtanen, puolustusministeriö
- vanhempi osastoesiupseeri Antti Rajahalme, puolustusministeriö
- vanhempi osastoesiupseeri Olli Rusanen, puolustusministeriö
- vanhempi osastoesiupseeri, everstiluutnantti Tuomo Rusila, puolustusministeriö
- osastoesiupseeri Antti Korpi, puolustusministeriö

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

- osastoesiupseeri Antti-Ville Rusanen, puolustusministeriö
- erityisasiantuntija Arjo Kaarre, puolustusministeriö
- erityisasiantuntija Tiina Benredjem, puolustusministeriö
- erityisasiantuntija Hanna Havumäki, puolustusministeriö
- asiantuntija Jenina Haapanen, puolustusministeriö
- erityisavustaja Dani Niskanen, puolustusministeriö
- yksikönpäällikön sijainen, lähetystöneuvos Hanna Lepistö, ulkoministeriö
- suurlähettiläs Piritta Asunmaa, ulkoministeriö
- suurlähettiläs Marja Liivala, ulkoministeriö
- suurlähettiläs Kai Sauer, ulkoministeriö
- hybridisuurlähettiläs Liisa Talonpoika, ulkoministeriö
- sotilasedustaja EU:ssa ja Natossa, kenraaliluutnantti Kim Jäämeri
- erityisavustaja Matilda af Hällström, ulkoministeriö
- kansallisen turvallisuuden yksikön johtaja Petri Knape, sisäministeriö
- johtava asiantuntija Sami Nevalainen, sisäministeriö
- pelastusylitarkastaja Mikko Hiltunen, sisäministeriö
- valmiuskoordinaattori Marko Turunen, sisäministeriö
- budjettipäällikkö Mika Niemelä, valtiovarainministeriö
- ylijohtaja Pentti Lähteenoja, maa- ja metsätalousministeriö
- erityisasiantuntija Emma Hokkanen, liikenne- ja viestintäministeriö
- viestintäneuvos Ulla Kaleva, liikenne- ja viestintäministeriö
- erityisasiantuntija Tiina Tuulensuu, liikenne- ja viestintäministeriö
- valmiuspäällikkö, hallitusneuvos Kari Klemm, työ- ja elinkeinoministeriö
- valmiusjohtaja Pekka Tulokas, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- erityisasiantuntija Saara Jantunen-Paju, valtioneuvoston kanslia
- pääministerin EU-asioiden erityisavustaja Juuso Kilpinen, valtioneuvoston kanslia
- diplomaattivastustaja Marja Koskela, valtioneuvoston kanslia
- Puolustusvoimain komentaja, kenraali Janne Jaakkola, Puolustusvoimat
- Maavoimien komentaja, kenraaliluutnantti Pasi Välimäki, Maavoimat
- Ilmavoimien komentaja, kenraalimajuri Timo Herranen, Ilmavoimat
- Merivoimien komentaja, kontra-amiraali Tuomas Tiilikainen, Merivoimat
- sotatalouspäällikkö, kenraaliluutnantti Jari Mikkonen, Pääesikunta
- strategiapäällikkö, kenraalimajuri Sami Nurmi, Puolustusvoimat
- johtamisjärjestelmäpäällikkö, kenraalimajuri Jarmo Vähätiitto, Pääesikunta
- tiedustelupäällikkö, prikaatikenraali Pekka Turunen, Pääesikunta
- komentopäällikkö, prikaatikenraali Vesa Valtonen, Pääesikunta
- kenttäpiispa Pekka Asikainen, Pääesikunta
- apulaisosastopäällikkö, eversti Matti Heininen, Pääesikunta
- sektorijohtaja, komentaja Jussi Mattila, Pääesikunta
- everstiluutnantti Antti Vasara, Pääesikunta
- osastoesiupseeri, majuri Pekka Lehto, Pääesikunta
- pioneeritarkastaja, eversti Riku Mikkonen, Maavoimien esikunta
- majuri Tommi Myyryläinen, Maavoimien esikunta
- Merivoimien komentajan avustaja, komentajakapteeni Malik Abdeen, Merivoimien esikunta
- operaatiopäällikkö, eversti Vesa Mäntylä, Ilmavoimien esikunta

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

- apulaisjohtaja, insinööriprikaatikenraali Juha-Matti Ylitalo, Puolustusvoimien logistiikkalaitos
- yli-insinööri, insinöörieversti Ari-Jaakko Tuominen, Puolustusvoimien logistiikkalaitos
- operatiivisen suunnitteluryhmän johtaja, eversti Jukka Kotilehto, Joint Force Command Norfolk
- pääjohtaja Timo Pesonen, Euroopan komissio
- edustuston päällikkö Maria Blässar, Euroopan komissio
- asiantuntija Jonas Cederlöf, Euroopan komissio
- viestintäneuvonantaja Anniina Iskanius, Euroopan komissio
- kabinetin jäsen Sanna Laaksonen, Euroopan komissio
- päällikkö Juha Martelius, suojelupoliisi
- erikoistutkija Sari Kajantie, suojelupoliisi
- vanhempi tutkija Jussi Lassila, Ulkopoliittinen instituutti
- tutkija Jyri Lavikainen, Ulkopoliittinen instituutti
- vanhempi tutkija Matti Pesu, Ulkopoliittinen instituutti
- johtaja Teija Tiilikainen, Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskus
- haavoittuvuuksien ja resilienssisektorin johtaja, kommodori Jukka Savolainen, Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskus
- vanhempi neuvonantaja Laura Solanko, Suomen Pankki
- johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitoksen johtaja, eversti Aki-Mauri Huhtinen, Maanpuolustuskorkeakoulu
- apulaissotilasprofessori, majuri Juha Kukkola, Maanpuolustuskorkeakoulu
- Vice President Jyri Ahonen, Oy Sisu Auto Ab
- professori, johtaja Kari Liuhto, Pan-Eurooppa Instituutti, Turun yliopisto
- professori Tuomas Forsberg, Tampereen yliopisto
- osastopäällikkö Johanna Erkkilä, Liikenne- ja viestintävirasto, Kyberturvallisuuskeskus
- viestintäpäällikkö Jussi Toivanen, Liikenne- ja viestintävirasto, Kyberturvallisuuskeskus
- toimitusjohtaja Janne Känkänen, Huoltovarmuuskeskus
- johtava asiantuntija Antti Sillanpää, Huoltovarmuuskeskus
- avaruustutkimus ja havaintoteknologiat -yksikön päällikkö Ari-Matti Harri, Ilmatieteen laitos
- asiakkuusjohtaja Lasse Koponen, Puolustuskiinteistöt
- Kaupallisen median yhteistyön vastaava Jukka Niva, Yleisradio Oy
- johtava asiantuntija Paavali Kukkonen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- pääsihteeri Tuija Karanko, Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry
- Executive Vice President, Finland Division Jussi Järvinen, Patria Oyj
- turvallisuusjohtaja Jaakko Wallenius, Elisa Oyj
- Associate General Counsel Lauri Ignatius, ICEYE Oy
- toimitusjohtaja Tapio Kolunsarka, Insta Group Oy
- toimitusjohtaja Tommi Kasanen, KT-Shelter Oy
- Senior Vice President Mikko Myllykangas, Nammo Lapua Oy
- geopolitiikan ja yhteiskuntasuhteiden johtaja Mikko Hautala, Nokia Oyj
- toimitusjohtaja Joakim Westerlund, Oy Forcit Ab
- Head of Business Development (Defence) Ville Meskus, ReOrbit Oy
- toimitusjohtaja Juha Alhonoja, Sako Oy
- johtava konsultti Antti Laatikainen, WithSecure Oyj
- puheenjohtaja Ville Viita, Upseeriliitto ry

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

- pääluottamusmies Tomi Malkamäki, Aliupseeriliitto ry
- puheenjohtaja Jyrki Lukkarinen, Päälystöliitto ry
- yhteiskuntasuhdejohtaja Päivi Niemi-Laine, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- puheenjohtaja Elina Laiho, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry
- toiminnanjohtaja Ari Pakarinen, Maanpuolustuskiltojen liitto ry
- toiminnanjohtaja Antti Lehtisalo, Maanpuolustuskoulutusyhdistys
- toiminnanjohtaja Pia Lindell, Naisten Valmiusliitto ry
- puheenjohtaja Aaro Mäkelä, Suomen Reserviupseeriliitto ry
- puheenjohtaja Kari Salminen, Reserviläisliitto ry
- varautumispäällikkö Markus Latva-aho, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK
- puheenjohtaja Jorma Ala-Sankila, Suomen Rauhanturvaajaliitto ry
- puheenjohtaja Mats Uotila, Varusmiesliitto ry
- puheenjohtaja Jani Kylä-Harakka, Vammautuneet Kriisinhallintaveteraanit ry
- prikaatikenraali evp. Mauri Koskela
- insinöörieversti (evp.) Jyri Kosola

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- puolustusministeriö
- ulkoministeriö
- oikeusministeriö
- ympäristöministeriö
- Pääesikunta
- ohjelmajohtaja Harri Mikkola, Ulkopoliittinen instituutti
- Poliisihallitus
- Rajavartiolaitos
- Tulli
- Bittium Wireless Oy
- Turvallisuuskomitea
- apulaisprofessori Katri Pynnöniemi, Aleksanteri-Instituutti, Helsingin yliopisto
- Keski-Suomen liitto
- Etelä-Karjalan hyvinvointialue
- Päijät-Hämeen hyvinvointialue
- Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK
- Suomen Rauhanliitto ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Johdanto

(1) Valtioneuvoston puolustuselonteossa (VNS 9/2024 vp) linjataan Suomen puolustuskyvyn ylläpidosta ja kehittämisestä noin 8–10 vuoden ajanjaksolla. Selonteko on järjestyksessään kolmas puolustuselonteko ja ensimmäinen puolustuselonteko, jossa Suomen puolustusta kehitetään osana Pohjois-Atlantin liittoa. Puolustusvaliokunta toteaa, että Suomen puolustuspoliittista ja sotilaallista roolia Natossa muodostetaan tilanteessa, jossa liittokunnassa on käynnissä suurin muutos pelotteen ja puolustuksen vahvistamiseksi, erityisesti Euroopassa, sitten kylmän sodan.

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

(2) Kansallisen puolustuksen vaatimukset sekä Naton puolustussuunnitteluprosessin suorituskykytavoitteet ohjaavat Puolustusvoimien suorituskykyjen kehittämistä. Valiokunta pitää tärkeänä, ettei Suomi ole asettanut Nato-jäsenyydelle kansallisia rajoitteita. Valiokunta katsoo, että Suomen tulee osallistua laaja-alaisesti liittokunnan toimintaan, Naton pelotteeseen ja yhteiseen puolustukseen Naton 360 asteen turvallisuusperiaatteen mukaisesti.

(3) Nato-päätöksenteossa korostuu eduskunnan, hallituksen ja presidentin yhteistyö. Eduskunnan asemasta ylimpänä valtioelimenä sekä lainsäädäntövaltaa ja valtionaloudellista valtaa käyttävänä valtioelimenä seuraa, että eduskunnan on saatava luotettavat ja kattavat tiedot päätöksentekonsa perustaksi. Tämä on perustuslaissa säädettyjen kansanvaltaisen hallitusmuodon perusteiden toteuttamisen välttämätön edellytys. Puolustusvaliokunta korostaa, että valtioneuvoston on syytä kiinnittää erityistä huomiota siihen, että ministeriöt oma-aloitteisesti ja oikea-aikaisesti toimittavat valiokuntien käyttöön Nato-asioiden käsittelyn kannalta kaiken oleellisen tiedon perustuslain 47 §:n edellyttämällä tavalla. Nopeasti muuttuvissa tilanteissa ulko-, puolustus- ja sisäministerin yhteistyötä puolustusvaliokunnan kanssa tulee tiviistää entisestään.

(4) Puolustuselonteolla ja sen toimeenpanolla varmistetaan, että Suomen puolustuskyky vastaa toimintaympäristön vaatimuksia. Kehittyvä asevelvollisuus, laaja ja koulutettu reservi sekä korkea maanpuolustustahto ovat Suomen puolustuksen perustana myös Naton jäsenenä. Kokonaisu- maanpuolustuksen periaatteen mukaisesti Suomen puolustus nojaa yhteiskunnan vahvaan tukeen.

(5) Maanpuolustustahto on keskeinen osa Suomen puolustuskykyä. Se tarkoittaa kansalaisten halukkuutta puolustaa maataan ja osallistua yhteiskunnan tukemiseen kriisitilanteissa. Suomessa tämä tahto on kansainvälisesti vertaillen poikkeuksellisen korkea, mikä vahvistaa koko maan puolustamisen mallia ja toimii tehokkaana pelotteena mahdollisille hyökkääjille.

(6) Maanpuolustustahto lisää puolustusjärjestelmän kestävyyttä, parantaa kriisinsietokykyä ja tukee kansainvälistä yhteistyötä esimerkiksi Naton puitteissa. Sen ylläpitäminen edellyttää yhteiskunnallista luottamusta, avointa viestintää ja kansalaisten osallistamista. Vahva maanpuolustustahto tekee Suomesta vaikeasti horjutettavan sekä sotilaallisesti että henkisesti.

(7) Valiokunta pitää selontekoa rakenteeltaan selkeänä ja siinä esiin nostettuja painopistealueita perusteltuina. Myös valiokunnan kuulema lukuisa asiantuntijajoukko piti selontekoa hyvin valmisteltuna ja siinä esitettyjä kehityslinjauksia puolustuskyvyn kehittämisen kannalta oikeina.

(8) Valiokunta pitää myönteisenä, että selonteossa ei keskitytä vain kolmen perinteisen puolustushaaran kehittämiseen, vaan puolustuskyvyn kehittämistä katsotaan laaja-alaisesti, nopea teknologinen kehitys ja uudet uhat huomioiden. Valiokunta korostaa, että erityisesti kyber- ja informaatioturvallisuuteen sekä avaruuspuolustukseen pitää kiinnittää aiempaa huomattavasti enemmän huomiota. Valiokunta katsoo selonteon lailla, että kaikkia toimintaympäristöjä on kyettävä valvomaan, ja niissä on tarvittaessa voitava käynnistää puolustuksen edellyttämät toimenpiteet. Tämä edellyttää koko yhteiskunnan varautumista, toimeenpanoa tukevaa lainsäädäntöä ja tiivistä kansainvälistä yhteistyötä.

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

Ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden koordinoitu kehittäminen

(9) Puolustuselonteon valmistelua on ohjannut valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (VNS 6/2024 vp) esitetty toimintaympäristön analyysi, ja puolustuselonteon valmistelussa on huomioitu myös eduskunnan ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa koskeva kannanotto. Puolustusvaliokunta yhtyy ulkoasiainvaliokunnan puolustuselonteosta antamaan arvioon (UaVL 3/2025 vp) siitä, että Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpänä päämääränä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi.

(10) Myös tällä vaalikaudella ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon ja puolustuselonteon valmistelua on ohjannut kaikista puolueista koostuva parlamentaarinen seurantaryhmä. Puolustusvaliokunnan arvio on, että seurantaryhmän osallistuminen selonteon valmisteluun on osoittautunut toimivaksi malliksi, ja tätä käytäntöä on tarpeen jatkaa myös ensi vaalikaudella. Rakentava vuorovaikutus valtioneuvoston kanssa on edesauttanut yli hallitus-oppositio-asetelman yhteisymmärryksen löytämistä keskeisistä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kysymyksistä. Valiokunta korostaa, että vuoropuhelun valtioneuvoston selontekovalmistelijoiden kanssa on oltava aidosti vuorovaikutteista ja oikea-aikaista siten, että selontekovalmistelijoiden on mahdollista huomioida seurantaryhmän palaute. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tämä yhteistoimintavelvoite on myös tällä selontekokierroksella täytetty.

(11) Parlamentaarinen seuranta on tärkeää myös sen vuoksi, että puolustuselonteossa esitetyt resurssitarpeet ja toiminnan kehittämistä koskevat linjaukset eivät rajoitu vain tälle vaalikaudelle. Vain sitouttamalla kaikki puolueet Suomen puolustuksen kehittämistä koskeviin perusratkaisuihin voidaan varmistaa puolustuskyvyn pitkäjänteinen kehittäminen hallituskokoonpanosta riippumatta. Seurantaryhmän asettamisen kautta voidaan osaltaan myös varmistaa sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rajapintojen huomioiminen useamman selonteon muodostamassa kokonaisuudessa. Ulkoinen ja sisäinen turvallisuus limittyvät voimakkaasti toisiinsa, ja niitä on mahdollista erottaa toisistaan nyky maailmassa.

(12) Parlamentaarinen seuranta puolustuksen kehittämisessä on äärimmäisen tärkeää myös puolustuselontekojen välisinä kausina. On olennaista, että kaikki eduskuntapuolueet sitoutuvat puolustuksen kehittämistä koskeviin linjauksiin, mikä vahvistaa pitkäjänteistä ja johdonmukaista turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Valiokunta toteaa, että puolustukseen suunnattujen resurssien merkittävä kasvu sekä kansainvälisen yhteistyön syveneminen voivat luoda tarpeen uudentyyppiselle parlamentaariselle yhteistyölle. Esimerkkinä tästä toimii Ilkka Kanervan vetämä Puolustuksen pitkän aikavälin haasteet -selvitysryhmä vuosina 2013–2014, jonka kaltainen toimielin voisi nykyin tarjota rakenteen yhteiselle arvioinnille ja suunnanmuodostukselle muuttuvassa turvallisuusympäristössä.

(13) Sisäministeriön johdolla valmistellaan uusi sisäisen turvallisuuden selonteko, joka on tarkoitus antaa eduskunnalle syyskuudella 2025. Lisäksi valmisteilla oleva kansallisen turvallisuuden strategia täydentää selontekoja konkreettisilla toimenpide-ehdotuksilla ja ylivaalikautisella aikajänteellä. Tammikuussa 2025 on päivitetty yhteiskunnan turvallisuusstrategia, jossa vahvistetaan kokonaisturvallisuuden toimintamalli.

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

(14) Puolustusvaliokunta korostaa hallintovaliokunnan lailla (HaVL 7/2025 vp), että kaikkien turvallisuusasiakirjojen tulee rakentua yhteiselle tilannekuvalle ja yhteiselle näkemykselle toimintaympäristömme uhista ja kehitysnäkymistä. Puolustusvaliokunta yhtyy hallintovaliokunnan näkemykseen siitä, että sisäistä ja ulkoista turvallisuutta tulee jatkossa käsitellä nykyistä paremmin kokonaisuutena.

(15) Edellä todettuun viitaten puolustusvaliokunta katsoo, että myös sisäisen turvallisuuden selonteon osalta on vahvoja perusteita sille, että sen parlamentaarinen seuranta kytketään jatkossa entistä vahvemmin osaksi kokonaisuutta, jolloin sama seurantaryhmä osallistuisi kaikkien kolmen selonteon valmisteluun. Sisäisen turvallisuuden selonteolla on kahdesta muusta selonteosta erillinen seurantaryhmä.

Lainsäädäntömuutostarpeet

(16) Nato-jäsenyys on käynnistänyt merkittävän säädösmuutostyön puolustushallinnon toimialalla, sillä puolustusta koskeva lainsäädäntö on aiemmin rakentunut kansallisen puolustuksen ja sotilaallisen liittoutumattomuuden varaan. Selonteon mukaan Puolustusvoimien tehtäviä sekä aluevalvontalakia ja siihen liittyviä säädöksiä tarkastetaan vastaamaan Nato-jäsenyyden vaatimuksia.

(17) Myös Naton käynnissä oleva painopisteen muutos takaisin liittokunnan pelotteeseen ja puolustukseen sekä Puolustusvoimien päätehtävien muutos edellyttävät laajempaa lainsäädännöllistä tarkastelua. Valiokunta korostaa, että lainsäädännön tulee mahdollistaa joustava osallistuminen pelotteen osoittamiseen ja yhteisen puolustuksen toimeenpanoon erilaisissa tilanteissa yhdessä liittolaisten kanssa Suomessa ja koko liittokunnan alueella.

(18) Lainsäädännön tarkastelu ja yhdenmukaistaminen tarvittavilta osin Nato-jäsenyyden velvoitteiden täyttämiseksi on pitkäkestoinen prosessi ja jatkuu vuosia. Valiokunta huomauttaa, että avoin kysymys on muun muassa se, miten reserviläisiä voidaan käyttää Nato-tehtävissä. Puolustushallinnon tulee jatkaa avointa viestintää tässäkin asiassa, käydä siitä avointa kansalaiskeskustelua ja huomioida reserviläisten kanta asiaan. Erittäin tärkeä säädöshanke on valmiuslain kokonaisuudistus, asiaa koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle alkuvuodesta 2026. Uudistuksen tavoitteena on saattaa valmiuslaki vastaamaan nykyaikaista käsitystä yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta ja sitä uhkaavista tekijöistä.

Suomen puolustuksen toimintaympäristö

(19) Puolustusselonteko sisältää monipuolisen kuvauksen Suomen puolustuksen toimintaympäristöstä ja siinä tapahtuneista muutoksista. Selonteko kuvaa Suomen turvallisuusympäristön epävakana, vaikeasti ennakoitavana ja nopeasti muuttavana. Venäjä tunnustetaan pitkäkestoiseksi ja vakavaksi uhaksi sekä Suomelle että koko euroatlanttiselle alueelle. Turvallisuustilanne voi heikentyä nopeasti, ja Suomen Nato-jäsenyyden myötä sen asema liittokunnan ulkorajavaltiona korostaa liittokunnan yhteisen pelotteen ja puolustuksen merkitystä.

(20) Ulkoasiainvaliokunta katsoo lausunnossaan, että esitetty turvallisuusympäristökuvauks on hyvin linjassa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa aiemmin esitetyn kuvauksen kanssa.

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

Maailmanpolitiikan tilanne on vuoden 2025 aikana muuttunut nopeasti ja epävarmuudet ulko- ja turvallisuuspoliittisessa toimintaympäristössä ovat lisääntyneet. Kansainvälisessä toimintaympäristössä korostuvat ennakoimattomuus ja tilannekuvan nopea muutos. Puolustusvaliokunta toteaa, että joulukuussa 2024 annetun puolustusselonteon jälkeinen kehitys on osoittanut, että pitkän aikajänteen suunnittelun ohella tarvitaan myös nopeaa reagointia.

(21) Selonteossa todetaan, että Yhdysvaltojen kulloisenkin hallinnon sitoutumisen aste monenkeskiseen yhteistyöhön heijastuu myös transatlanttiseen yhteistyöhön. Yhdysvallat on sitoutunut Euroopan puolustukseen, mutta sen pitkän aikavälin strategiaa määrittää pohjimmiltaan vastaaaminen Kiinan luomaan haasteeseen. Valiokunta yhtyy edellä todettuun ja huomauttaa, että Yhdysvaltojen mielenkiinto on jo pitkään yhä enenevässä määrin kohdistunut indopasifiselle alueelle. Presidentti Barack Obaman kaudella julkaistiin ”Rebalancing to Asia/Pivot to Asia” -strategia vastauksena alueen kasvavaan taloudelliseen ja strategiseen merkitykseen Yhdysvalloille sekä Kiinan vaikutusvallan kasvuun. Myös presidentti Trumpin hallinnon julkilausuttuna tavoitteena on, että Eurooppa kantaa suuremman vastuun omasta puolustuksestaan ja että kaikki Naton jäsenmaat sitoutuvat korottamaan puolustusbudjettejaan ja vahvistamaan yhteistä puolustusta.

(22) Selonteko toteaa myös, että Yhdysvallat odottaa Euroopalta paitsi vastuunkantoa maanosan turvallisuudesta, myös yhteistyötä strategisessa kilpailussa. Valiokunta katsoo, että Yhdysvaltojen sitoutuminen Natoon on jatkossakin turvattavissa, mutta tämä edellyttää, että eurooppalaiset Nato-maat ottavat merkittävästi suuremman vastuun maanosan puolustuksesta. Naton eurooppalaisten jäsenmaiden kannalta on tärkeää, että jos Yhdysvallat päättäisi vähentää läsnäoloaan Euroopassa, se tapahtuisi riittävän pitkällä aikavälillä ennakoitavasti ja suunnitelmallisesti.

(23) Puolustusvaliokunta kiittää selonteon Venäjä-arvioita niiden realistisuudesta. Selonteon mukaan Venäjän tavoitteena on vahvistaa suurvalta-asemaansa ja muodostaa itselleen strategiaa etupiirejä myös sotilaallisin keinoin. Venäjä on siirtynyt avoimeen ja pitkäkestoiseen vastakkainasetteluun lännen kanssa. Se käyttää aktiivisesti sotilaallisia toimia ja hybridi vaikuttamista, kuten sabotaasia, kyberhyökkäyksiä sekä tiedustelu- ja vaikuttamistoimintaa vaikuttaakseen muiden maiden päätöksentekoon, yhtenäisyyteen ja yhteiskunnalliseen vakauteen. Venäjä ylläpitää laajaa konventionaalista sotilaallista suorituskykyä, kaukovaikutteisia aseita sekä voimakasta ydinpelotetta.

(24) Ukrainan sodan aikana Venäjä on osoittanut valmiutta käyttää voimaa siviilikohteisiin sekä ottaa suuria riskejä sotilaallisista tappioista huolimatta, mikä lisää epävakautta myös Suomen lähialueilla. Huolimatta suurista tappioista Ukrainassa, Venäjä on kyennyt ylläpitämään ja jopa kehittämään sotilaallista suorituskykyään lisäämällä puolustusteollisuutensa kapasiteettia sekä hyödyntämällä kumppanimaidensa tukea. Etenkin Kiinan tuki on Venäjälle elintärkeää Kiinan mahdollistaessa pitkäkestoisen sodankäynnin.

(25) Valiokunta huomauttaa, että Venäjän puolustusbudjetti on tänä vuonna noin 150 miljardia euroa ja ostovoimakorjattuna noin 450 miljardia euroa. Tämä on enemmän kuin mitä Naton eurooppalaiset jäsenmaat ja Kanada käyttävät yhteensä puolustukseen vuosittain. Tätä taustaa vasten eurooppalaisten Nato-maiden on välttämätöntä nostaa puolustusbudjettejaan nykytasosta. Haagin Nato-huippukokouksessa linjataan Nato-maiden uusista budjettitavoitteista.

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

(26) Valiokunta korostaa selonteon lailla, että Suomen puolustuksen etujen mukaista on turvata Ukrainan sotilaallisen tuen jatkuvuus. Ukrainan tilanteen kehittyminen vaikuttaa olennaisesti siihen, millaiseksi koko Euroopan turvallisuustilanne kehittyy. Sen vuoksi Suomen on tuettava Ukrainaa niin kauan kuin tarvitaan.

(27) Suomi on tukenut Ukrainaa merkittävästi puolustusmateriaalipaketeilla, joita on nyt annettu 28. Ne ovat yhteisarvoltaan noin 2,6 miljardia euroa. Suomi on lisäksi helmikuussa 2025 käynnistänyt uuden 660 miljoonan euron tukiohjelman Ukrainan puolustuksen vahvistamiseksi. Tämä ohjelma eroaa aiemmista tukimuodoista siten, että se keskittyy tilaamaan uutta puolustusmateriaalia suoraan suomalaiselta puolustusteollisuudelta sen sijaan, että toimitettaisiin varastossa olevaa kalustoa. Tavoitteena on samalla tukea kotimaista puolustusteollisuutta ja parantaa Suomen omaa huoltovarmuutta.

(28) Kotimaista huoltovarmuutta ja Ukrainan tukimahdollisuuksia parantaa osaltaan myös toukokuussa 2025 komission kanssa tehty sopimus, jonka mukaan Suomi toimittaa Ukrainalle raskaita ampuatarvikkeita 90 miljoonan euron arvosta. Tämä tuki rahoitetaan Venäjän jäädytettyjen varojen tuotoilla Euroopan rauhanrahaston (EPF) kautta. Valiokunta toteaa, että EU-tasolla on käynnissä ajankohtainen keskustelu siitä, voidaanko Venäjän jäädytetyjä varoja kokonaisuudessaan käyttää Ukrainan tukemiseen ja jälleenrakentamiseen.

(29) Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Ukrainan tukeminen on perustunut tarkkaan riskiperusteiseen harkintaan pitäen huolta Suomen omasta puolustuskyvystä. Tehdyissä päätöksissä on otettu huomioon Ukrainan esittämät tarpeet sekä oma kyky luovuttaa materiaalia, mukaan lukien mahdollisuudet korvaavien suorituskykyjen hankintaan puolustuskyvyn turvaamisen edellyttämässä aikataulussa. Valiokunta korostaa, että puolustuskyvyn ylläpitämiseksi on kriittisen tärkeää, että Ukrainalle luovutetun materiaalin korvaamiseen saadaan täysimääräinen lisärahoitus.

Pohjoisen puolustus liittolaisten kanssa

(30) Selonteon mukaan Pohjois-Euroopan strateginen asetelma on muotoutumassa uudelleen Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyyksien ja Yhdysvaltojen kanssa solmittujen puolustusyhteistyösopimusten myötä. Naton arktinen maa-alue ja ilmatila ovat kasvaneet merkittävästi, mikä huomioidaan liittokunnan yhteisessä suunnittelussa, toiminnassa ja resursoinnissa. Natolle on pohjoisessa muodostunut Atlantilta arktiselle alueelle ja Itämerelle ulottuva vahva ja yhtenäinen alue, joka koostuu vain Nato-maista ja jonka puolustusta suunnitellaan, harjoitellaan ja toimeenpannaan ensimmäistä kertaa kokonaisuutena. Tämä luo Pohjois-Euroopan strategisessä asetelmassa vahvemman pelotteen, mikä osaltaan tasapainottaa Venäjän sotilaallista voimaa pohjoisilla alueilla. Sotilaallisesta näkökulmasta tämä mahdollistaa operatiivisen syvyyden hyödyntämisen muun muassa voiman kohdentamisessa ja tukeutumisjärjestelyjen kehittämisessä.

(31) Selonteon mukaan Suomen alue kuuluu Naton Euroopan-joukkojen komentajan vastuulle. Tämä edellyttää, että Naton puolustussuunnitelmat ovat toteutettavissa käytännössä ja että Suomi kykenee operoimaan joustavasti yhdessä liittolaisten kanssa. Suomelle asetetut suorituskykytavoitteet sisällytetään Puolustusvoimien kehittämisohjelmaan. Alueellisen koskemattomuuden

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

valvonta toteutetaan yhteistyössä Naton kanssa, ja henkilöstöä sijoitetaan jatkossa myös Naton rakenteisiin.

(32) Selonteossa todetaan edelleen, että Suomen puolustusratkaisu perustuu vahvaan kansalliseen puolustuskykyyn, joka toimii osana Naton yhteistä puolustusta. Suomi varautuu laajamittaiseen, pitkäkestoiseen ja korkean intensiteetin sodankäyntiin. Nato tarjoaa Suomelle sotilaallista tukea, mukaan lukien ydinpelotteen.

(33) Naton ydinasepelotteen merkitystä arvioitaessa puolustusvaliokunta yhtyy ulkoasiainvaliokunnan ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta antaman mietinnön kannanottoihin (UaVM 14/2024 vp): ”Naton strateginen konsepti määrittelee, että liittokunnan tavoitteena on ydinaseeton maailma, mutta niin kauan kuin ydinaseita on olemassa, se pysyy ydinaseeliittona. Naton ydinasepelotteen perimmäinen tarkoitus on rauhan säilyttäminen, liittokuntaan kohdistuvan painostuksen estäminen sekä pelotteen luominen aggressiota vastaan. Valiokunnan mukaan uutena Nato-jäsenenä on tärkeää, että Suomi vahvistaa osaamistaan myös liittokunnan tällä politiikkalohkolla. Suomi osallistuu liittokunnan ydinpelotetta koskevan politiikan päätöksentekoon. Valiokunta toteaa, ettei tämä ole ristiriidassa Suomen perinteisesti vahvan roolin kanssa ydinasevalvonnan parissa ja muistuttaa kaikkien liittokunnan maiden ratifioineen ydinsulkusopimuksen.”

(34) Puolustusvaliokunta katsoo, että vahva, toimintakykyinen EU tukee Suomen puolustusta. Selonteko toteaa EU:n puolustusulottuvuuden olevan Suomelle strategisesti tärkeä. Suomi tukee unionin toimintakyvyn ja jäsenmaiden suorituskykyjen vahvistamista. Valiokunta katsoo selonteon lailla, että Naton ja EU:n roolit Euroopan turvallisuudessa täydentävät ja vahvistavat toisiaan. EU:n ja Naton välisessä yhteistyössä on edistytty esimerkiksi hybridiuhkiin vastaamisessa, kriittisen infrastruktuurin suojaamisessa ja sotilaallisen liikkuvuuden kehittämisessä.

(35) Valiokunta toteaa, että Nato-jäsenyys mahdollistaa kahden- ja monenvälisen puolustusyhteistyön edelleen syventämisen erityisesti Pohjoismaiden, Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian kanssa. Puolustuksessa Suomelle tärkeitä maita ovat myös Saksa, Puola, Ranska, Alankomaat, Viro, Latvia ja Liettua, sillä kaikki nämä maat jakavat yhteisen näkemyksen Venäjän aiheuttaman uhkakuivan luonteesta.

(36) Suomen ja Yhdysvaltojen välinen puolustusyhteistyösopimus (Defence Cooperation Agreement, DCA) astui voimaan syyskuussa 2024. Sopimus syventää Suomen ja Yhdysvaltojen välistä puolustusyhteistyötä sekä täydentää Suomen Nato-jäsenyyttä luomalla selkeät puitteet maiden yhteistoiminnalle kaikissa turvallisuustilanteissa. Vaikka Suomi on jo Naton jäsen, DCA-sopimus täydentää jäsenyyttä tarjoamalla erityisen kahdenvälisen yhteistyökehyksen Yhdysvaltojen kanssa. Tämä mahdollistaa tehokkaamman, joustavamman ja syvemmän puolustusyhteistyön myös laajemmin Pohjoismaiden ja Baltian maiden kanssa, joilla on vastaavanlaiset sopimukset Yhdysvaltojen kanssa.

(37) Valiokunta katsoo, että DCA-sopimus vahvistaa Suomen turvallisuutta erityisesti mahdollistamalla Yhdysvaltojen joukkojen läsnäolon, yhteisharjoittelun sekä puolustusmateriaalin ennakkovarastoinnin Suomen alueella. Näiden toimien ansiosta Suomen valmius vastaanottaa apua kriisi- tai sotatilanteessa paranee merkittävästi, mikä osaltaan vahvistaa maan puolustuskykyä. Lisäksi sopimukseen sisältyy mahdollisuus Yhdysvaltojen tekemiin infrastruktuuri-investointei-

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

hin sovituilla alueilla, mikä tukee yhteistyötä ja valmiutta kriisiaikoina. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan DCA-sopimuksen käytännön toteuttaminen edistyy hyvin Yhdysvaltojen kanssa.

(38) Myös erilaiset monenväliset aloitteet ja maaryhmät tukevat Euroopan maiden puolustusyhteistyötä: pohjoismainen puolustusyhteistyö (Nordefco), Britannian johtama JEF-maaryhmä (Joint Expeditionary Force), Saksan johtama kehysvaltiokonsepti (Framework Nations Concept, FNC), Ranskan johtama Euroopan interventioaloite (European Intervention Initiative, EI2) sekä pohjoinen ryhmä (Northern Group) ja Pohjoismaiden ja Baltian maiden välinen puolustusyhteistyö (Nordic-Baltic, NB8). Valiokunta yhtyy selonteon arvioon siitä, että JEF:n merkitys Pohjois-Euroopassa kasvaa jatkossa. Valiokunta korostaa monikansallisessa yhteistyössä erityisesti Nordefcon merkitystä. Nordefcon puitteissa on hyväksytty uusi yhteisymmärryspöytäkirja (MoU), joka mahdollistaa puolustusyhteistyön merkittävän syventämisen.

Naton läsnäolo Suomessa

(39) Suomen ja Ruotsin liittyminen Natoon on laajentanut merkittävästi liittokunnan vastuualuetta pohjoisessa. Selonteossa todetaan tämän edellyttävän Pohjois-Eurooppaan perustettavaksi Naton maa-, meri- ja ilmaoperaatioiden alajohtoportaita, joilla on alueellista tuntemusta. Suomen tavoitteiden mukaisesti Nato perustaa Norfolkkin yhteisoperaatiojohtoportaan alaisen maakomponentin johtoportaan (Multi-Corps Land Component Command, MCLCC) Suomeen. Mikkeliin sijoitettava johtoporras mahdollistaa liittokunnalle tarkoituksenmukaiset johtamisjärjestelyt maapuolustuksessa ja tukee samalla Suomen vastuuta oman maan ja lähialueen puolustuksen suunnittelussa ja toimeenpanossa.

(40) Valiokunta yhtyy selonteon arvioon siitä, että Suomeen perustettavien Naton eteentyönnettujen maavoimajoukkojen (Forward Land Forces, FLF) läsnäolo vahvistaa pelotetta ja luo yhteenäisen eteentyönnetyn puolustusvalmiuden Naton Venäjän-vastaiselle rajalle. Läsnäolo mahdollistaa liittolaismaiden joukkojen nopean reagoinnin ja vahvistamisen kaikissa tilanteissa ja tukee kansallisen ensivasteen muodostamista. Malli mahdollistaa voiman kasvattamisen operatiivisten suunnitelmien ohjaamina turvallisuustilanteen muuttuessa.

(41) Ruotsi toimii Suomeen perustettavien Naton eteentyönnettujen maavoimajoukkojen kehysvaltiona. Valiokunta pitää Ruotsia hyvänä ja luontevana kehysvaltiona. Valiokunta katsoo, että kriisitilanteessa nimeen omaan Ruotsilla ja muilla Pohjoismailla on Nato-maista kaikkein suurin intressi osallistua Suomen puolustamiseen. Selonteon mukaan muiksi osallistujavaltioiksi pyritään saamaan jäsenmaita, joilla on Suomen alueen ja olosuhteiden kannalta soveltuvia suorituskykyjä sekä sotilaalliset ja poliittiset perusteet sitoutua pitkäjänteisesti Suomeen tulevaan maavoimaläsnäoloon.

Maa-, ilma- ja merivoimien kehittäminen selontekokaudella

(42) Selonteon mukaan kansallinen puolustus perustuu uskottavaan ja toimintakykyiseen maapuolustukseen, joka kykenee vastaamaan laaja-alaiseen ja pitkäkestoiseen sodankäyntiin korkean intensiteetin olosuhteissa. Maavoimat on keskeisessä roolissa erityisesti alueellisen koskemattomuuden turvaamisessa ja kansallisen puolustuksen ensimmäisessä vastelinjassa. Valiokun-

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

nan mukaan maavoimauudistuksen resurssitarpeet ovat mittavat. Niiden kokoluokka on vähintään samaa tasoa kuin käynnissä olevat meri- ja ilmapuolustuksen strategiset hankkeet yhteensä.

(43) Selonteon mukaan maapuolustuksen kehittäminen vaatii sekä uutta kalustoa että olemassa olevan materiaalin uudistamista. Materiaalinen kehittäminen kohdistuu muun muassa uusien asejärjestelmien ja ajoneuvojen hankintaan, tiedustelu- ja johtamisjärjestelmien päivittämiseen sekä tulivoiman ja liikkuvuuden parantamiseen. Maavoimien liikkuvuus ja taistelukyky uhkaavat heikentyä merkittävästi 2030-luvulla, ellei vanhentuvaa kalustoa (erityisesti rynnäkkö- ja taistelupanssarivaunut, jalkaväen taisteluajoneuvot, pioneerien ponttoonikalusto sekä tykistö- ja kranaatinheitinjärjestelmät) uudisteta. Myös arktisen liikkuvuuden sekä mekanisoitujen joukkojen toimintakyvyn ylläpito vaativat panostusta. Erityistä huomiota kiinnitetään valmiuden ylläpitämiseen ja kohottamiseen nopealla vasteajalla. Valiokunta pitää hyvänä, että maavoimien hankintojen aikataulua pyritään nopeuttamaan huhtikuun 2025 kehysriihen päätösten mukaisesti, sillä Puolustusvoimien hankintatarpeet ovat mittavat, ja samaan aikaan puolustusmateriaali kallistuu koko ajan.

(44) Merivoimien kyky valvoa ja turvata alueellista koskemattomuutta säilyy vahvana ja vahvistuu Pohjanmaa-luokan monitoimikorvettien (Laivue 2020 -hanke) valmistuessa. Korvetit mahdollistavat ympärivuotisen ja pitkäkestoisen operoinnin Itämerellä sekä osallistumisen Naton merellisiin operaatioihin. Pintatorjunta- ja miinoituskykyä ylläpidetään ja uudistetaan. Myös vedenalaisen valvonnan ja miinanraivauskyvyn kehittäminen on käynnistynyt. Merivoimat valmistele Naton puolustus suunnittelun edellyttämiä suorituskykyjä, mikä vaatii lisäresursseja ja vuosien työtä.

(45) Ilmapuolustuksen valmius vastaa operatiivisesti nykyisiä uhkia ja on osa Naton ilma- ja ohjuspuolustusjärjestelmää. Hävittäjä- ja ilmatorjuntajärjestelmien merkittävä kehittäminen, mukaan lukien F-35-hävittäjien ja Davidin linko -ilmatorjuntajärjestelmän käyttöönotto, parantaa ilma- ja ohjuspuolustuksen kykyä. Nykyiset ilmatorjuntajärjestelmät poistuvat vähitellen, mikä luo tarpeen korvaavien järjestelmien hankinnalle. Ilmapuolustus joutuu vastaamaan kasvaneeseen lennokki- sekä ohjusuhkaan. Kaluston suorituskyky pidetään riittävänä uusien järjestelmien käyttöönottoon asti, ja kansallinen lentokoulutusratkaisu säilyy toimivana ainakin 2030-luvulle. Myös Ilmavoimat on aloittanut Nato-suorituskykyjen suunnittelun, mikä edellyttää lisäresurssointia.

(46) Valiokunta toteaa, että Puolustusvoimien suurissa materiaalihankinnoissa käytettävä evaluointi- ja testaamismalli on keskeinen keino varmistaa, että Suomeen hankitaan Puolustusvoimille parhaiten soveltuvat asejärjestelmät. Malli perustuu käytännönläheiseen lähestymistapaan, jossa eri valmistajien tarjoamat vaihtoehdot testataan laajasti suomalaisissa olosuhteissa. Hankintapäätöksissä otetaan huomioon suorituskyky, käytettävyys, elinkaarikustannukset, huoltovarmuudelliset näkökulmat sekä yhteensopivuus muun kaluston kanssa.

(47) Valiokunta toteaa, että tiettyjen kehittyneiden asejärjestelmien osalta riippuvuus vain muutamasta toimittajamaasta on suurta, eikä Suomen puolustuksen tarpeisiin sopivia eurooppalaisia vaihtoehtoja välttämättä ole tarjolla. Eurooppalaisten Nato-maiden merkittävät panostukset puolustukseen ja uusien asejärjestelmien kehittämiseen voivat jatkossa avata Puolustusvoimille uusia hankintakanavia edellyttäen, että eurooppalaiset vaihtoehdot täyttävät Puolustusvoimien

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

kaikki tarpeet. Valiokunta katsoo, että epävakaa maailmantilanteessa materiaalihankintojen on tuettava myös Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Pahimmillaan liiallinen riippuvuus yksittäisistä maista voi heikentää huoltovarmuutta. Tämä näkökulma on hyvä huomioida puolustushallinnon arvioissa hankintakilpailuun kutsuttavien maiden ja yritysten asejärjestelmiä.

(48) Selonteossa myös logistinen suorituskyky ja kriittinen infrastruktuuri nostetaan kehittämisen kohteiksi. Huoltovarmuuden turvaamiseksi parannetaan varastointikykyä, liikenneväyliä ja jakelujärjestelmiä. Infrastruktuurin kehittäminen tukee sekä kansallista puolustusta että liittolaisjoukkojen vastaanottoa ja yhteistoimintaa.

(49) Ympäristövastuullisuus sisältyy kaikkeen Puolustusvoimien toimintaan, ja se auttaa osaltaan turvaamaan puolustuksen toimintaedellytyksiä muuttuvassa ympäristössä. Puolustuskyvystä ei kuitenkaan tingitä. Ympäristöriskien tehokas hallinta ja haittojen ennaltaehkäisy huomioidaan Puolustusvoimien kaikessa kansallisessa ja kansainvälisessä toiminnassa. Ympäristövastuullisuutta kehitetään edelleen Puolustusvoimien ympäristöstrategian ja sen toimeenpanosuunnitelman mukaisesti.

Puolustushallinnon henkilöresurssit selontekokaudella

(50) Valiokunnan mukaan Suomen uskottavan puolustuskyvyn toinen keskeinen pilari on riittävän materiaalisen valmiuden lisäksi osaava ja Puolustusvoimien laajenevaan tehtäväkenttään nähden oikein mitoitettu henkilöstövahvuus. Puolustusvoimien henkilöstöjärjestelmän kehittämisen tavoitteet on määritelty Puolustusvoimien henkilöstöstrategiassa (HESTRA 2023) ja Valtioneuvoston puolustusselonteossa (VNS 9/2024 vp). Saadun selvityksen mukaan puolustusselonteon ja Puolustusvoimien henkilöstöstrategian tavoitteet ovat yhtenevät ja molempien suunnittelujänne ulottuu 2030-luvulle. Valiokunta pitää tärkeänä, että Puolustusvoimissa edistetään tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen työyhteisön toteutumista tasa-arvosuunnitelmilla sekä pitämällä tasa-arvonäkökulma suunnittelun ja toiminnan yhtenä peruslähtökohtana.

(51) Puolustusvoimien normaaliolojen henkilöstö koostuu nykyään noin 13 000 palkatusta työntekijästä, joista siviileitä on noin 4 500. Vuoden 2021 valtioneuvoston puolustusselonteon (VN-PS 2021) linjausten mukaisesti henkilöstöä päätettiin lisätä 500 henkilötyövuodella valmiuteen, koulutukseen ja uusien suorituskykyjen käyttöönottoon liittyviin tehtäviin. Lisäys toteutetaan nopeutetusti vuosina 2023–2026. Samalla nostettiin sopimussotilaiden määrä pysyvästi 500 henkilötyövuoteen vuodesta 2024 alkaen.

(52) Puolustusvaliokunta pitää sopimussotilasjärjestelmää kokonaisuudessaan tarpeellisenä ja hyvänä. Sopimussotilasjärjestelmä on myös hyvä keino rekrytointikanavana Puolustusvoimille. Valiokunta huomauttaa kuitenkin, että sopimussotilailta, jotka voivat palvella 1–2 vuotta, ei ole sitä osaamista ja niitä oikeuksia, joita on ammattisotilailta. Puolustusvoimien on syytä katsoa tarkkaan, millaisiin tehtäviin sopimussotilaita käytetään. Valiokunta huomauttaa, että Suomen Nato-jäsenyys voi lisäksi tuoda kokonaan uuden sopimussotilasryhmän, jossa sopimussotilaita voidaan lähettää Nato-tehtäviin.

(53) Saadun selvityksen mukana edellisellä selontekokaudella tehdyt henkilöstölisäykset ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Naton jäsenyydestä aiheutuvia henkilöstötarpeita ovat erityisesti

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

lisähenkilöstön sijoittaminen Naton rakenteisiin, osallistuminen Naton rauhan ajan tehtäviin ja nopean toiminnan joukkoihin, Naton läsnäolo Suomessa, Naton puolustussuunnitteluprosessin suorituskykytavoitteiden toimeenpano sekä osallistuminen Naton 5 artiklan mukaisiin yhteisen puolustuksen tehtäviin koko liittokunnan alueella.

(54) Lisäksi Suomi jatkaa osallistumistaan kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja muihin kansainvälisiin tehtäviin ja harjoitustoimintaan sekä syventää puolustusyhteistyötä, mikä on tärkeää kansainvälisen osaamisen edistämiseksi. Henkilöstöratkaisuissa otetaan huomioon myös Euroopan unionin puolustusulottuvuuden ja muun puolustusyhteistyön kehittyminen. Kansallisesti henkilöstötarvetta lisäävät toimintaympäristön muutos, puolustusministeriön hallinnon uudet velvoitteet ja niistä johtuva puolustusbudjetin kasvaminen sekä säädösmuutostarpeiden lisääntyminen.

(55) Puolustuselonteossa 2024 linjataan, että palkattua henkilöstöä on lisättävä 1 500 henkilötyövuodella kuluvan ja seuraavan vaalikauden aikana. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Puolustusvoimat pystyy rekrytoimaan noin 250 henkilöä vuosittain. Suomen turvallisuusympäristö huomioiden vuosittainen rekrytointitavoite voisi valiokunnan mielestä olla suurempikin. Puolustushallinnon tulee tarkastella eri mahdollisuuksia sotilasoppilaitosten koulutuskapasiteetin pikaiseen nostoon.

(56) Valiokunta toteaa, että selonteossa (s. 90) on hyvin arvioitu eri keinoja siihen, miten henkilöstöä voidaan käyttää aiempaa joustavammin. Yksi esimerkki tarvittavasta uudesta ajattelusta on mahdollisuus jatkaa alhaisemman pakollisen eroamisiän ylittäneen ammattisotilaan palvelussuhdetta tarvittaessa toisessa sotilasvirassa, jota myös voimassa oleva sotilaseläkejärjestelmä tukee.

(57) Valiokunta on aiemmissa kannanotoissaan kantanut huolta Puolustusvoimien henkilöstön jaksamisesta. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan henkilöstön jaksaminen turvataan ensisijaisesti riittävällä henkilöstömäärällä, jota johdetaan työkykyä edistäen, hallitsemalla työkuormaa sekä huolehtimalla palautumisesta. Valiokunta korostaa selonteon linjausta siitä, että henkilöstön käytön periaatteita ja palvelussuhteen ehtojen ajantasaisuutta tarkastellaan jatkuvasti yhteistyössä puolustusministeriön ja henkilöstöjärjestöjen kanssa. Valiokunta edellyttää, että se pidetään tietoisena siitä, miten nämä neuvottelut puolustushallinnossa etenevät.

(58) Valiokunta korostaa, että epäselvät ja toisistaan merkittävästi poikkeavat palvelussuhteen ehdot eivät ole tarkoituksenmukaisia, ja puolustushallinnon on kyettävä yhdenmukaistamaan ja selkeyttämään erilaisissa kansainvälisissä tehtävissä palvelevien henkilöiden palvelussuhteen ehtoja. Esimerkiksi ilmavoimien osallistuessa Romanian Air Shielding -operaatioon sovellettiin kotimaan palvelussuhteen ehtoja. Myös puolisorjaus sekä päivähoitokysymykset eroavat erilaisissa kansainvälisissä tehtävissä merkittävästi toisistaan. Lähtökohtana tulee olla, että kaikkiin Puolustusvoimien kansainvälisiin tehtäviin löytyy aina motivoitunutta ja osaavaa henkilöstöä. Palvelussuhteen ehtojen tarkastelussa luonteva viiteryhmä on tarkastella muiden Pohjoismaiden käytäntöjä ja korvaustasoja.

(59) Puolustusvaliokunta on kiinnittänyt aiemmissa kannanotoissaan huomiota myös Puolustusvoimien virkamiesten työaikalakiin vuodelta 1970 todeten sen vaativan päivitystä. Laki on ongel-

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

mallinen erityisesti henkilöstön jaksamisen, toimintakyvyn ja Nato-jäsenyyden edellyttämien vaatimusten näkökulmasta. Valiokunta pitää tärkeänä, että puolustushallinto yhdessä henkilöstöjärjestöjen kanssa tarkastelee jaksamisen ja henkilöstön määrän riittävyteen liittyviä kysymyksiä, mukaan lukien vuoden 1970 työaikalain uudistamistarve, viivytyksettä.

Selonteon linjaukset puolustusmenoista ja Naton budjettitavoitteet

(60) Suomen puolustusmenot ovat noin 7,3 miljardia euroa vuonna 2025. Tällöin mukaan luettaan puolustusministeriön hallinnonalan (6,5 miljardia) lisäksi sotilaseläkkeet, osa Rajavartiolaikoksen menoista ja ulkoministeriön osuus sotilaallisen kriisinhallinnan menoista. Puolustusmenoja nostaa 2020-luvulla etenkin strategisten hankkeiden toteuttaminen (F-35-hankinnat ja Laivue 2020). Puolustusmenojen osuuden arvioidaan olevan noin 2,5 prosenttia bruttokansantuotteesta (BKT) vuonna 2025.

(61) Huhtikuun lopulla 2025 julkaistun julkisen talouden kehysuunnitelman mukaan pääministeri Orpon hallitus tavoittelee sitä, että Nato-laskentatavan mukaiset puolustusmenot nousevat vuoteen 2029 mennessä vähintään kolmeen prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Selonteossa linjataan, että Suomen puolustusmenot mitoitetaan ylivaalikautisesti vähintään Naton yhteisesti määrittämälle tavoitetasolle. Rahoitus kytkeyty näin ollen liittokunnassa käynnissä olevaan keskusteluun siitä, mille tasolle jäsenmaiden puolustusmenot tulisi asettaa riittävän pidäkkeen saavuttamiseksi.

(62) Naton kesäkuun lopulla 2025 järjestettävässä Haagin huippukokouksessa on määrä päättää uudesta puolustusbudjettitasosta. Nykyinen vuonna 2014 sovittu tavoitetaso on 2 prosenttia bruttokansantuotteesta. Nato-maista tähän tavoitteeseen pääsee 23/32 maata. Yhdysvaltain presidentti Donald Trump on ajanut viiden prosentin BKT-tavoitetasoa puolustusmenoihin. Natossa on pohdinnassa malli, jossa varsinaiset puolustusmenot olisivat noin 3,5 prosenttia ja 1,5 prosenttiin voitaisiin sisällyttää esimerkiksi sotilaallisen liikkuvuuden ja kyberturvallisuuden menoja. Valiokunta korostaa, että eduskunnan budjettivaltaa on kunnioitettava, kun käsitellään Naton puolustusmenotavoitteiden saavuttamista.

(63) Puolustusvaliokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan lausunnossaan esittämään näkemykseen siitä, että Naton puolustusmenojen määritelmän tulee aidosti edistää liittokunnan pelotteen ja puolustuksen konkreettista vahvistamista. Suomen kannalta on tärkeää, että kaikki jäsenmaat panostavat puolustukseensa ja tavoittelevat puolustusbudjetillaan vahvaa ja kustannustehokasta suorituskykyä, sillä kriisitilanteessa läntisten Nato-maiden joukkoja ja kalustoa käytetään etulinjan maissa. Puolustusvaliokunta korostaa, että Naton puolustus suunnitteluprosessi (Nato Defence Planning Process, NDPP) antaa konkreettiset ja tarvelähtöiset perusteet sille, mille tasolle Nato-maiden puolustusbudjetit tulisi nostaa. Valiokunta katsoo, että kaikkien Nato-maiden puolustusbudjettien on oltava tasolla, jolla liittokunnan yhdessä asettamat suorituskykytavoitteet saavutetaan.

(64) Puolustusvaliokunta toteaa, että Natolla on ollut yhteinen vakiintunut määritelmä puolustusmenoilta 1950-luvun alusta lähtien. Saadun selvityksen mukaan kansallisia varauksia ja poikkeuksia ei ole mahdollista tehdä. Asevelvollisuuden epäsuorat kustannukset, joita muun muassa ETLA on arvioinut vuonna 2021 tutkimuksessaan asevelvollisuuden vaihtoehtoiskustannukseksi

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

työmarkkinoiden näkökulmasta, eivät sisälly Naton määrittelemiin puolustusmenoihin. Valiokunnan mukaan erityisesti yhteydenpidossa muihin Nato-maihin tämä noin yhden miljardin euron suuruinen laskennallinen kustannus kannattaa tuoda esiin, sillä se korostaa Suomen maanpuolustukseen osoittamia suoria ja epäsuoria resursseja. Valiokunta huomauttaa, että esimerkiksi Naton pääsihteeri Rutte on tämän kustannuksen Suomen osalta jo julkisissa kannanotoissaan huomioinut.

(65) Valiokunnan mukaan vahva julkinen talous on välttämätön edellytys myös puolustuksen riittävälle resursoinnille ja yhteiskunnan kriisinsietokyvyille. Kasuvat puolustusmenot ovat perusteltuja Venäjän muodostaman pitkäkestoisen turvallisuusuhan vuoksi. Suomen puolustuksen vahvistaminen on mahdollista toteuttaa vastuullisesti osana kokonaisvaltaista ja kestävää talouspolitiikkaa. Erittäin tärkeä on puolustusvaliokunnan mielestä valtionvarainvaliokunnan huomio siitä, että panostukset ennaltaehkäisevään varautumiseen ja pelotteen vahvistamiseen ovat välttämättömiä ja huomattavasti pienempiä kuin mittaamattomat mahdollisen sodan aiheuttamat menetykset.

Asevelvollisuus Suomessa

(66) Selonteon mukaan asevelvollisuus säilyy puolustuksen kulmakivenä, ja se tuottaa laajan, osaavan reservin koko maan puolustamiseen – myös Nato-jäsenenä. Valiokunta yhtyy selonteon arvioon siitä, että kansalaisten tuki asevelvollisuudelle on edelleen vahva, mikä luo hyvän perustan järjestelmän edelleen kehittämiseksi. Selonteon mukaan väestökehitys tuo järjestelmän ylläpidon kannalta haasteita, kuten pienenevät ikäluokat ja toimintakyvyn polarisoituminen.

(67) Valiokunta pitää tervetulleena syksyllä 2025 eduskunnan käsittelyyn tulevaa hallituksen esitystä siitä, että reserviläisten yläikärajaa nostetaan 65 vuoteen. Reservin koko kasvaisi 125 000 asevelvollisella. Vuonna 2031 reservin koko olisi noin miljoona henkilöä. Ikärajan nostamisella pystytään varmistamaan, että Puolustusvoimien kannalta keskeiset reserviläiset ovat pidempään käytettävissä sekä normaali- että poikkeusoloissa. Tällaisia henkilöitä voivat esimerkiksi olla kokeneet kouluttajat sekä viestinnän, lääkinnän tai logistiikan erityisosaajat. Myös Suomen Nato-jäsenyys lisää puolustusvoimien tarvetta kokeneille reserviläisille Suomessa ja ulkomailla.

(68) Puolustusvaliokunta korostaa, että reservin koulutuksen pohjan luovat Puolustusvoimien järjestämät kertausharjoitukset ja vapaaehtoiset harjoitukset. Puolustusvoimat kouluttaa vuosittain noin 20 000 varusmiestä, joista vapaaehtoisia asepalvelusta suorittavia naisia on noin 1 000. Lisäksi järjestetään reserviläisille vuosittain kertausharjoituksia 28 000 henkilölle, vapaaehtoisia harjoituksia 8 000 henkilölle sekä Maanpuolustuskoulutus ry:n harjoituksia noin 25 000 henkilölle.

(69) Selonteossa linjataan, että palvelukseen määrättävien määrää lisätään, ja erityisesti naisten hakeutumista asepalvelukseen edistetään. Lisäksi palveluksen keskeyttämisten määrää pyritään laskemaan, mikä vaatii palveluksen mielekkyyden ja tuen parantamista. Valiokunta toteaa, että varusmiespalveluksen sisältöä tulee kehittää siten, että se on motivoivaa, turvallista ja nousujohteisesti kuormittavaa. Keskeytysten vähentämiseksi on kiinnitettävä huomiota palveluksen alkuvaiheeseen, palautteen keräämiseen sekä yksilöllisiin tukitoimiin. Digitalisaation hyödyntäminen tarjoaa mahdollisuuksia niin koulutuksen laadun parantamiseen kuin hallinnollisten proses-

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

sien tehostamiseen. Simulaattorit, etäoppimisympäristöt ja sähköinen asiointi tulee ottaa mahdollisimman laajasti käyttöön varusmiespalveluksen eri vaiheissa.

(70) Valiokunta katsoo, että yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset, kuten ikäluokkien pieneneminen ja nuorten toimintakyvyn polarisoituminen, edellyttävät asevelvollisuuden rakenteiden päivittämistä. Kutsuntajärjestelmää tulee laajentaa koskemaan koko ikäluokkaa. Tällöin kaikkien nuorten tilanne arvioidaan tasapuolisesti, ja yksilöt voidaan ohjata heidän kykyjään ja kiinnostustaan vastaaviin palvelustehtäviin. Tämä lisää yhdenvertaisuutta ja tukee palveluksen mielekkyyttä.

(71) Valiokunta huomauttaa, että nuorten yleinen hyvinvointi on tiiviisti yhteydessä asevelvollisuuden onnistumiseen ja maanpuolustuksen kokonaisvaltaiseen toimivuuteen. Asevelvollisuusjärjestelmä nojaa siihen, että nuoret ovat fyysisesti ja henkisesti kykeneviä suorittamaan varusmiespalveluksen. Jos nuorten hyvinvointi heikkenee laajasti, se heijastuu suoraan asevelvollisten suorituskykyyn, koulutettavuuteen ja motivaatioon. Jotta asevelvollisuus säilyy toimivana ja oikeudenmukaisena, on tärkeää panostaa nuorten hyvinvointiin jo ennen palvelukseen astumista. Tämä tarkoittaa mm. mielenterveyspalveluiden vahvistamista, liikunnan edistämistä sekä koulutus- ja työelämäpolkujen tukemista.

(72) Kaikki varusmiehet eivät sovellu ensilinjan taistelutehtäviin, esimerkiksi terveydellisistä syistä, kuten ylipainon tai muun toimintakyvyn vaikuttavan rajoitteen vuoksi. Tästä huolimatta he voivat osallistua merkityksellisiin ja kriittisiin tehtäviin, jotka tukevat Puolustusvoimien kokonaisvaltaista suorituskykyä. Tällaisia varusmiestehtäviä voivat olla erityisesti teknologiaan liittyvät roolit, kuten kyberpuolustuksen tukeminen. Valiokunta korostaa, että Puolustusvoimien tulee jatkossa entistä paremmin hyödyntää varusmiesten erilaisia vahvuuksia ja osaamisprofileja, jotta koko ikäluokan potentiaali saadaan tehokkaasti käyttöön maanpuolustuksen ja kokonaisturvallisuuden hyväksi.

(73) Naisten vapaaehtoisen asepalveluksen kehittäminen on keskeinen osa järjestelmän nykyaikaistamista. Osallistumisen esteitä tulee madaltaa, ja erityisesti ikäluokkien pienenemisen vuoksi naisten roolia puolustuksessa vahvistaa muun muassa yhteisten kutsuntojen, viestinnän, uramahdollisuuksien ja koulutuksen kehittämisen keinoin. Samalla on tärkeää varmistaa, että naiset saavat palveluksessa samanarvoiset mahdollisuudet kuin miehet. Valiokunta huomauttaa, että sekä ajatus yhteisistä kutsunnoista että reservin yläikärajan nostamisesta perustuvat parlamentaarisen asevelvollisuuskomitean marraskuussa 2021 julkaisemaan mietintöön.

(74) Kansainvälistymisen myötä asevelvollisuuteen liittyvät kansainväliset harjoitukset ja yhteistyö korostuvat. Palveluksen houkuttelevuutta tukevat myös riittävät taloudelliset ja sosiaaliset kannustimet. Päivärahoja, tukimuotoja ja palveluksen sovittamista esimerkiksi opintoihin tai perhe-elämään tulee kehittää edelleen. Valiokunnan mukaan etenkin päivärahojen tason merkittävä nosto nykyisestä on välttämätön toimenpide.

(75) Valtiovarainvaliokunnan lausunnossa on tarkasteltu kasarmien sisäilmaongelmaa, johon myös puolustusvaliokunta on jo pitkään kiinnittänyt huomiota. Puolustusvaliokunta pitää täysin kestäättömänä tilannetta, jossa Puolustusvoimien resursseja on merkittävästi nostettu ja nostetaan edelleen, mutta sisäilmaongelmaisten rakennusten korjaamiseen ei löydy resursseja, ja on-

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

gelmien korjaaminen kestää vuosia. Valiokunta korostaa valtiovarainvaliokunnan tavoin, että sisäilmaongelmaisia kiinteistöjä ei tule käyttää varusmiesten majoitus- eikä työtiloina. Puolustusvaliokunta edellyttää, että tilojen peruskorjaukset on toteutettava välittömästi tai varusmiehille on etsittävä väistötilat. Tilaratkaisujen toteuttaminen edellyttää, että Senaatti-konsernille osoitetaan riittävät investointivaltuudet, jotka kohdennetaan Puolustuskiinteistöille.

(76) Siviilipalveluksella on merkittävä, mutta osittain vielä hyödyntämätön rooli osana Suomen kokonaisturvallisuutta. Valiokunta katsoo, että siviilipalvelusta tulee systemaattisesti kehittää osana kokonaisturvallisuuden järjestelmää esimerkiksi resurssina, jolla kehitetään väestönsuojelun suorituskykyjä. Siviilipalveluksen kehittäminen on työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla.

Vapaaehtoinen maanpuolustus Suomessa

(77) Vapaaehtoinen maanpuolustus on kasvattanut merkitystään osana Suomen kokonaisturvallisuutta. Se tarjoaa mahdollisuuden osallistua maanpuolustukseen myös niille kansalaisille, jotka eivät ole suorittaneet varusmiespalvelusta tai jotka haluavat ylläpitää ja kehittää omaa osaamistaan palveluksen jälkeen. Maanpuolustuskoulutusyhdistys (MPK) on keskeinen toimija vapaaehtoisen maanpuolustuksen kentällä, ja sen koulutustoiminta on kasvanut merkittävästi viime vuosina. Valiokunta toteaa, että MPK:n lisäksi myös reserviläisjärjestöjen merkitys vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä on korvaamaton.

(78) Puolustusministeriön asettama työryhmä on laatinut selvityksen vapaaehtoisen maanpuolustuksen tavoitetilasta vuoteen 2030. Selvityksessä esitetään, että MPK:n roolia tulee vahvistaa sekä normaali- että poikkeusoloissa. Lisäksi MPK:n tehtävät tulee kytkeä tiiviimmin Puolustusvoimien operatiiviseen suunnitteluun ja määritellä selkeästi myös MPK:n rooli poikkeusoloissa.

(79) Selvityksessä todetaan edelleen, että siirtyminen yksilökeskeisestä koulutusmallista laajempaan joukkojen koulutukseen on yksi keskeisistä tavoitteista. Lisäksi esitetään, että reserviläisillä voisi tulevaisuudessa olla suurempi vastuu kouluttajina ja johtajina vapaaehtoisessa toiminnassa.

(80) Valiokunta pitää tehtyä selvitystä hyvänä ja sen viestiä selvänä: vapaaehtoisen maanpuolustuksen rakenteet ja resurssit on päivitettävä vastaamaan nykypäivän turvallisuusympäristöä. Tavoitteena on rakentaa järjestelmä, jossa kansalaiset voivat osallistua puolustukseen mielekkäällä ja vaikuttavalla tavalla.

(81) Kehittämistoimien toteuttaminen edellyttää paitsi lainsäädännön ajantasaistamista myös pitkäjänteistä ja ennustettavaa rahoitusta. Valiokunta huomauttaa, että nykyinen toimintamalli, jossa MPK:n ja sen vapaaehtoisen maanpuolustuksen jäsenjärjestöjen valtionosuuksista koostuva rahoitus on joka vuosi epävarmalla pohjalla, on täysin kestävä toiminnan pitkäjänteisen suunnittelun kannalta. Myös koulutustilojen, materiaalien ja tietoturvallisten järjestelmien kehittäminen on välttämätöntä toiminnan laajentamiseksi. Samalla tarvitaan tehokkaampaa yhteistyötä viranomaisten ja muiden maanpuolustustoimijoiden välillä.

(82) Valiokunta toteaa, että paikallispuolustuksen kehittäminen Suomessa linkittyy vahvasti vapaaehtoiseen maanpuolustukseen, erityisesti reserviläisten ja MPK:n koulutustoiminnan kautta.

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

Reserviläiset muodostavat paikallisjoukkojen rungon, ja MPK tarjoaa heille koulutusta, joka tukee alueellista puolustuskykyä sekä nopeaa toimintavalmiutta. Vapaaehtoinen kouluttautuminen mahdollistaa reservin osaamisen ylläpidon ja kehittämisen, mikä parantaa valmiuksia reagoida kriiseihin ja tukea viranomaisia. Kokonaisturvallisuuden mallissa vapaaehtoiset toimivat tärkeänä osana yhteiskunnan resilienssiä.

(83) Vapaaehtoisen maanpuolustuksen kansainvälisyys on yhä tärkeämpi osa Suomen turvallisuusajattelua. Kansainväliset kriisit, hybridiuhat ja liittolaisyhteistyön syveneminen – erityisesti Naton jäsenyyden myötä – korostavat tarvetta myös vapaaehtoisten toimijoiden kansainväliselle vuorovaikutukselle ja osaamisen jakamiselle.

(84) Valiokunta toteaa, että vapaaehtoista maanpuolustusta on tarpeen tukea myös muutoin kuin MPK:n ja eri reserviläisjärjestöjen asemaa kehittämällä. Sotilaskäyttöön soveltuvien varusteiden verovähennysoikeus olisi konkreettinen kädenojennus aktiivisille reserviläisille, jotka joka tapauksessa käyttävät huomattavasti aikaa ja omia resurssejaan vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön. Valiokunta katsoo valtiovarainvaliokunnan tavoin, että verovähennysoikeuden selvittämisestä tulee jatkaa, jotta tuki olisi riittävän tarkkarajaista ja näin mahdollinen toteutettavaksi.

(85) Valiokunta pitää tärkeänä, että naisten mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen kehitetään, jotta kaikille kansalaisille voidaan tarjota riittävän kattavat valmiudet kriisitilanteissa ja poikkeusoloissa toimimiseen. Valiokunnan mukaan sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta annetaan lähtökohtaisesti vain asevelvollisuuden suorittaneille miehille sekä naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneille naisille.

(86) Valiokunnan mukaan tasa-arvonäkökulmasta voidaan pitää kyseenalaisena sitä, ettei varautumis- ja turvallisuuskoulutukseen (VARTU) saada valtiontukea. Valiokunta pitää tärkeänä, että vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lainsäädännön kokonaistarkastelun yhteydessä puolustusministeriö selvittää, millä edellytyksillä varautumis- ja turvallisuuskoulutus voisi saada valtiontukea.

(87) Naisten roolia poikkeusoloissa selkeyttäisi myös turvallisuusrekisterin perustaminen. Asiasta on keskusteltu 25 vuotta, mutta hanke ei ole edennyt. Moni nainen, joka ei ole suorittanut vapaaehtoista asepalvelusta, haluaisi toimia poikkeusoloissa ja erilaisissa häiriötilanteissa yhteiskunnan hyväksi. He ovat osallistuneet vapaa-ajallaan varautumis- ja turvallisuuskoulutuksiin. Näistä turvallisuuskoulutusta hankkineista henkilöistä voitaisiin perustaa rekisteri. Valiokunta huomauttaa, että asiasta on kirjaus hallitusohjelmassa: ”Parannetaan maanpuolustuksen kanssa yhteistyössä toimivien kolmannen sektorin yhdistysten ja järjestöjen koordinaatiota ja luodaan mahdollisuus heidän kouluttamiensa henkilöiden rekisteröintiin näiden tavoittamiseksi tarvittaessa”.

(88) Keskeisen tärkeä kysymys vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytysten turvaamisen kannalta on koko maan kattava ampumarataverkosto. Puolustusvoimien ratoja on Suomessa 40 kappaletta, eivätkä ne sijoitu maantieteellisesti tasaisesti koko valtakunnan alueelle. Siviiliratoja on käytössä noin 670 kappaletta eri puolilla Suomea. Suomessa siviiliratojen määrä on vähentynyt merkittävästi viimeisten 20–30 vuoden aikana, sillä vielä 1990-luvulla Suomessa oli arviolta 2 000–2 500 ampumarataa.

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

(89) Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteena on kasvattaa ulkoampumaratojen määrä noin tuhanteen vuoteen 2030 mennessä. Tämä tarkoittaisi yli 300 uuden ampumaradan perustamista eri puolille maata. Erityistä painoarvoa annetaan kivääri- ja toiminnallisten ratojen lisäämiselle, jotta ne palvelisivat paremmin reserviläisiä, viranomaisia, metsästäjiä ja ampumaurheilijoita.

(90) Yksi keskeinen haaste ratojen lisäämisessä on ympäristölupaprosessi, joka on tällä hetkellä hidas ja monimutkainen. Tällä hetkellä vain noin 290 ampumaradalla on voimassa oleva ympäristölupa, mikä tarkoittaa, että lähes puolet radoista toimii epäselvässä lupatilanteessa. Valiokunta katsoo, että ampumaratojen määrän lisääminen on mahdollista tehdä tavalla, jossa ampumaharjoittelun edellytykset turvataan kaikkialla Suomessa ja ympäristönsuojelulliset näkökohdat otetaan asianmukaisesti huomioon. Jatkotyössä on tärkeää myös varmistaa, että kaikilla käytössä olevilla ampumaradoilla on ympäristölupa.

Muuttuva sodankuva

(91) Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan Ukrainan sota on edennyt pääosin tavalla, johon myös suomalaisessa puolustus suunnittelussa on varauduttu. Vaikka uudet teknologiat ovat tuoneet uusia suorituskykyjä taistelukentälle, ne eivät ole korvanneet perinteistä kineettistä sodankäyntiä. Pitkäkestoinen sota korostaa asevelvollisuuteen perustuvan joukkotuotannon ja kotimaisen puolustustarviketuotannon merkitystä, erityisesti tykistön ja kranaatinheittimien ampumatarvikkeiden osalta.

(92) Yksi keskeisistä havainnoista on ollut droonien ja muiden miehittämättömien järjestelmien roolin merkittävä kasvu ja niiden nopea teknologinen kehitys. Myös tarkkuusaseiden merkitys on myös noussut selkeästi esiin sodan aikana. Ukrainalaisten käyttämät täsmäasejärjestelmät, kuten lännestä toimitetut HIMARS-raketinheitinjärjestelmät, ovat osoittautuneet erittäin tehokkaiksi vaikuttaessaan Venäjän logistiikkaan ja operatiivisiin kykyihin.

(93) Ukrainan sota osoittaa, että tulevaisuuden konfliktit korostavat perinteisen konventionaalisen asevoiman käytön lisäksi korkean teknologian ratkaisuja, tehokasta tiedustelua, informaatio-sodankäyntiä ja yhteiskunnan vahvaa resilienssiä. Nykyaikaisten asevoimien tulee panostaa paitsi teknologiseen ylivoimaan, myös yhteiskunnan valmiuteen kestää pitkäaikaisia kriisejä ja erilaisia hybridivaikuttamisen keinoja.

(94) Kognitiivinen sodankäynti on moderni vaikuttamisen muoto, jossa pyritään vaikuttamaan kohdeyhteisön ajatteluun, havaintoihin, tunteisiin ja päätöksentekoon – usein huomaamattomasti ja pitkäkestoisesti. Se on keskeinen osa laajempaa hybridivaikuttamisen ja psykologisen sodankäynnin keinovalikoimaa, jossa tavoitteena on horjuttaa yhteiskuntien resilienssiä ilman perinteistä aseellista voimankäyttöä.

(95) Informaatiosodankäynti on saavuttanut täysin uuden merkityksen teknologisen kehityksen ja digitalisaation myötä. Ukrainan sota on ensimmäisiä konflikteja, joissa sosiaalinen media ja digitaalinen viestintä ovat vaikuttaneet merkittävästi yleiseen mielipiteeseen ja moraaliin, ei vain paikallisesti vaan myös globaalisti. Kyberhyökkäykset sekä elektroninen sodankäynti ovat olleet

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

arkipäivää, mikä korostaa sitä, kuinka oleellista on huolehtia yhteiskuntien ja asevoimien digitaalisesta turvallisuudesta ja valmiudesta vastata hybridiuhkiin.

(96) Valiokunta yhtyy asiantuntija-arvioon siitä, että Suomelle kulutusota ei ole kestävä strategia, sillä vastassa voi olla määrällisesti ylivoimainen ja koko maan kattavan tulenkäytön omaava vihollinen. Tämän vuoksi Suomen puolustuksen tulee perustua liikesodankäyntiin, jossa painotetaan tilannekuvaa, liikettä, yllätyksellisyyttä, täsmävaikutuksia ja hajautettua johtamista. Taistelun aloite pyritään aina säilyttämään omilla käsissä.

(97) Suomen puolustuksen toimintaympäristö on poikkeuksellisen haastava. Suomi on arktinen maa, jossa sääolosuhteet, valo, maaston peitteisyys ja satelliittiyhteyksien rajoitteet vaikuttavat kaikki sotilaalliseen suorituskykyyn. Toimintakyky tässä ympäristössä edellyttää teknisiä ratkaisuja, jotka toimivat pakkasessa, heikossa näkyvyydessä ja katvealueilla.

(98) Saadun selvityksen mukaan droonisodankäynnillä on ollut erittäin merkittävä rooli Ukrainan sodassa, ja venäläissotilaille aiheutetuista tappioista droonien osuus on jo yli 2/3. Sekä Ukrainana että Venäjä käyttävät laajasti FPV-drooneja (first-person view) joustavasti kohdetunnistukseen ja maalinsoitukseen. FPV-droonit voidaan varustaa räjähteillä ja ohjata tarkasti kohti viholliskohteita – kuten ajoneuvoja, panssarivaunuja, bunkkereita tai joukkoja. Drooneilla on ollut merkittävä vaikutus joukkojen moraalisiin, operatiiviseen liikkumiseen ja huoltoreitteihin, ja niiden läsnäolo tuo jatkuvan uhan ja muuttaa perinteistä perinteisen taistelukentän dynamiikkaa.

(99) Valiokunta korostaa, että Suomen puolustusvoimien on panostettava droonisodankäyntiin merkittävästi nykyistä enemmän resursseja, ja tätä kehittämistyötä on tehtävä tiiviissä yhteistyössä Ukrainan kanssa, sillä ukrainalaisilla on paras ymmärrys siitä, miten droonisodankäynti kehittyy. Drooni-kehitystyötä on hyödyllistä tehdä myös yhteistyössä kotimaisten yritysten ja tutkimuslaitosten kanssa.

(100) Droonien tehokas käyttö edellyttää koulutusta kaikilla tasoilla – yksittäisistä varusmiehistä aina suurempiin joukkokokoonpanoihin. Drooniteknologia myös kehittyy nopeasti, ja tämä johtaa siihen, että droonien käyttöikä voi olla lyhyt ja järjestelmät vanhentuvat nopeasti. Valiokunta korostaa, että kotimaisen droonituotannon nopea skaalaaminen on kriisitilanteessa keskeinen osa modernia puolustuskykyä. Korkea kotimaisuusaste vahvistaa huoltovarmuutta ja vähentää riippuvuutta ulkomaisista toimittajista sekä logistiikkaketjuista, jotka voivat kriisin aikana häiriintyä tai katketa kokonaan.

(101) Puolustuksen teknologinen kehitys vaikuttaa myös kansantalouteen. Kaksikäyttöteknologiat tarjoavat mahdollisuuden yhdistää puolustukselliset ja taloudelliset hyödyt. Tämä edellyttää kansallista teknologiastrategiaa, joka sisältää puolustuksen erityistarpeet. Strategian toimeenpanoa tukevat materiaalistrategia ja ketterät hankintamenettelyt, jotka mahdollistavat verkostomaisen ja kokeilupohjaisen kehitystyön. Valiokunta huomauttaa, että innovaatioiden nopea jalkauttaminen puolustuksen tarpeisiin ei ole ollut Suomen vahvuus. Tähän on sinänsä ymmärrettävät syyt, sillä kenttäkäyttöön päätyvien aseiden pitää varmasti olla toimivia ja turvallisia käyttäjilleen. Asiaan tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota Puolustusvoimissa.

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

(102) Kehitettävien teknologioiden tulee vastata suomalaisen toimintaympäristön erityispiirteisiin, olla kansallisesti hallittavissa ja omata vientipotentiaalia. Tällaisia teknologioita ovat muun muassa panssariajoneuvot, droonit, sensorit, kommunikaatioverkot, optoelektroniikka, kevyt ballistinen suoja ja CBRN-järjestelmät. Myös koulutuksen rooli on keskeinen: osaamisen säilyttämiseksi tarvitaan tutkimusta ja yliopistokoulutusta.

(103) Puolustuselonteossa on valitettavan suppea kuvaus (s. 100) siitä, miten puolustushallinnon tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa kehitetään. Selonteon mukaan puolustushallinto edistää kotimaisen puolustusteollisuuden TKI-toimintaa suorituskykyjen sotilaallisten suorituskykyjen lähtökohdista siten, että tutkimus- ja teknologia-alan kehittämistyötä hankitaan lähtökohtaisesti kotimaasta. Valiokunta toteaa, että kotimaisen osaamisen ja puolustusteollisuuden kehittämisen näkökulmasta on kuitenkin erittäin tärkeää edistää samalla tavoitteellista yhteistyötä Natossa ja EU:ssa sekä muissa kahden- ja monenvälisissä TKI-yhteistyörakenteissa. Myös kansainvälisten rahoitusmekanismien hyödyntämistä on edistettävä.

(104) Valtiovarainvaliokunta toteaa lausunnossaan, että maanpuolustuksen laaja-alaisen osaamisen kehittäminen nojaa kansalliseen TKI-järjestelmään ja sen kykyyn tuottaa pitkäjänteisesti uutta tietoa ja osaamista. Julkinen rahoitus perustutkimukseen ja osaamispohjan rakentamiseen on maanpuolustukselle erittäin tärkeää. Teknologinen kehitys muuttaa sodan kuvaa ja vaikuttaa sotilaallisiin ratkaisuihin, joten puolustuksen tarpeet tulee nähdä osana TKI-rahoitusta. Puolustusvaliokunta yhtyy tähän näkemykseen.

Avaruuden kasvava merkitys puolustukselle

(105) Selonteossa on käsitelty avaruuden kasvavaa merkitystä Suomen puolustukselle lyhyesti, mutta oikeita näkökulmia korostaen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan avaruuden hyödyntäminen on olennainen osa sodankäyntiä, ja suurvaltojen teknologinen kilpailu ulottuu avaruuteen. Avaruusteknologia kehittyy entistä nopeammin, pääsy avaruuteen on helpompaa, ja avaruuden sotilaallinen käyttö lisääntyy. Nykyaikaiset asejärjestelmät ja johtaminen ovat yhä enemmän riippuvaisia avaruudessa toimivista järjestelmistä. Myös kansalliset huoltovarmuuskriittiset toiminnot, kuten tietoliikenne, energiantuotanto, rahoitusala ja sisäisen turvallisuuden toimijat, tukeutuvat avaruusteknologialla tuotettaviin palveluihin.

(106) Selonteko toteaa, että avaruus on nopeasti kehittyvä ja kasvavan tärkeä sotilaallinen toimintaympäristö, jonka merkitys korostuu niin omien kuin vastustajan operaatioiden kannalta. Suomen puolustus nojaa erityisesti satelliittipalveluihin, joita hyödynnetään tiedustelussa, valvonnassa, maalittamisessa, tiedonsiirrossa sekä paikka-, aika- ja navigointitiedon hallinnassa. Lisäksi varaudutaan tilanteisiin, joissa näitä palveluita yritetään häiritä.

(107) Valiokunta pitää erittäin tarpeellisena selonteon kirjausta siitä, että puolustushallinto laatii puolustuksen avaruusstrategian, joka tarkentaa avaruustoimintaympäristön kehitystä sekä puolustushallinnon avaruudellisia tavoitteita, painotuksia ja tarvittavia toimenpiteitä. Valiokunta huomauttaa, että avaruussuorituskykyjen rakentaminen kestää vuosia, joten kehitystoimet tulee käynnistää välittömästi. Merkittävä ja tarpeellinen hanke on myös avaruustilannekeskuksen perustaminen, jota myös puolustusvaliokunta on pitkään puoltanut. Avaruustilannekeskuksen ta-

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

voitteena on tuottaa avaruustilannekuvaa yhteistyössä Suomen kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Keskuksen on määrä olla toiminnassa vuonna 2028.

(108) Avaruuspuolustuksen kehittäminen edellyttää myös tiivistä kansainvälistä yhteistyötä. Saadun selvityksen mukaan puolustushallinto osallistuu muun muassa erilaisiin Naton hankkeisiin (APSS, NORTHLINK ja STARLIFT) sekä hyödyntää erilaisia EU-hankkeita. Valiokunta katsoo, että Suomella on hyvät mahdollisuudet tehdä avaruuspuolustuksessa yhteistyötä keskeisten liittolaisten, erityisesti muiden Pohjoismaiden, kanssa.

(109) Valiokunnan mukaan suomalaisyrityksissä on maailmanluokan avaruusosaamista (esimerkiksi ICEYE ja ReOrbit). Valiokunta pitää välttämättömänä, että avaruuspuolustuksen kehittämisessä tiivistetään edelleen yhteistyötä Puolustusvoimien, Ilmatieteen laitoksen ja muiden viranomaistoimijoiden sekä yliopistomaailman ja yrityskentän kesken. Valiokunta korostaa, että Suomeen luotua ainutlaatuista avaruusosaamisen kokonaisuutta tulee määrätietoisesti kehittää ja tukea valtiovallan toimesta samalla varmistaen, että sääntely-ympäristö pysyy mahdollisimman yritysyhteistyöyhteisenä.

Sotilaallinen huoltovarmuus: vahvuudet, haasteet ja kehitystarpeet

(110) Sotilaallinen huoltovarmuus on keskeinen osa kansallista puolustuskykyä. Se tarkoittaa kykyä turvata Puolustusvoimien ja muiden turvallisuustoimijoiden materiaallinen, logistinen ja infrastruktuurinen toimintakyky kaikissa turvallisuustilanteissa, mukaan lukien pitkäkestoiset kriisit ja aseelliset konfliktit. Huoltovarmuus nojaa osaltaan koko yhteiskunnan infrastruktuuriin, liikenneverkkoihin, teollisiin valmiuksiin ja kansainvälisiin yhteyksiin.

(111) Suomen huoltovarmuusjärjestelmä perustuu kokonaisuutenaan puolustuksen periaatteeseen, jossa eri hallinnonalat, elinkeinoelämä ja viranomaiset toimivat tiiviissä yhteistyössä. Valiokunnan mukaan tämä laaja-alainen toimintamalli on kansainvälisesti poikkeuksellisen hyvin organisoitu. Suomessa on osaamista, strategisia varmuusvarastoja ja toimivia huoltovarmuuskeskuksia. Lisäksi paikallispuolustuksen ja reservin korkea valmius mahdollistaa materiaalin jakelun ja huollon hajauttamisen tehokkaasti. Suomen laaja pinta-ala tarjoaa syvyyttä ja vaihtoehtoisia reittejä huoltotoimintaan.

(112) Samalla Suomi kohtaa useita haasteita huoltovarmuudessa. Pitkät etäisyydet, harva asutus ja rajalliset kuljetusreitit tekevät logistiikasta haavoittuvan. Suurin osa kriittisistä tavaravirroista kulkee Itämeren kautta, mikä altistaa huoltovarmuuden meriliikenteen häiriöille. Lisäksi Suomi on riippuvainen ulkomaisista raaka-aineista, puolustustarvikkeista ja järjestelmistä, joiden saatavuus voi heikentyä kriisitilanteessa. Kotimainen puolustusteollisuus ei yksin pysty kattamaan kaikkia materiaaltarpeita. Myös kriittinen infrastruktuuri, kuten tietoverkot ja energiahuolto, on haavoittuvainen hybridihaavoittamiselle.

(113) Valiokunta korostaa, että sotilaallisen huoltovarmuuden kehittäminen edellyttää kuljetuskapasiteetin ja vaihtoehtoisten huoltoreittien vahvistamista, erityisesti tilanteita varten, joissa Itämeren yhteydet eivät ole käytettävissä. Kotimaista tuotantoa ja strategisia varastoja on laajennettava erityisesti keskeisten tarvikkeiden ja varaosien osalta. Suomen tulee lisätä yhteensopivuutta Naton logistiikkajärjestelmien kanssa, kehittämällä standardointia ja osallistumalla yhteisharjoi-

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

tuksiin. Lisäksi on vahvistettava logistiikkaketjujen suojaa kyberuhkia ja energiahäiriöitä vastaan. Liikenneverkon on oltava kriisinkestävä ja joustava, jotta se palvelee sekä kansallista liikkuvuutta että liittolaisten nopeaa siirtymistä alueella.

(114) Valiokunnan mukaan erityisen tärkeä kehityskohde sotilaallisen liikkuvuuden ja huoltovarmuuden parantamisessa on Suomen rataverkon ja tieyhteyksien vahvistaminen länteen Ruotsiin ja Norjan suuntaan (esimerkiksi Nordic Connector -hanke). Nykyisessä tilanteessa Suomi on logistisesti verrattain suljettu saari, ja yhteydet ulkomaailmaan kulkevat suurelta osin Itämeren kautta. Pohjoisessa sijaitsevat Norjan Barentsinmeren satamat tarjoavat strategisesti arvokkaan pääsyn Atlantille, mikä olisi elintärkeää kriisitilanteessa, jos Itämeren yhteydet katkeavat. Rataverkon kehittäminen Ruotsiin ja Norjaan mahdollistaisi vaihtoehdoisen reitin joukkojen ja materiaalin siirtoon, ja se tukisi Suomen roolia osana Naton yhteistä puolustusta. Yhteydet muihin Pohjoismaihin parantaisivat sekä huoltovarmuutta että vastaanottavan maan tukivalmiutta. Tieverkoston on oltava riittävän vahva ja joustava raskaan sotilaskaluston liikkuttamiseen, ja sen kehittämisessä on huomioitava yhteistoiminta kansainvälisten joukkojen kanssa.

(115) Ruokaturva on olennainen osa sotilaallista huoltovarmuutta. Se tarkoittaa, että väestöllä ja puolustusvoimilla on poikkeusoloissakin riittävästi turvallista ja ravitsevaa ruokaa. Sotilaallisessa kontekstissa tämä ei koske pelkästään taistelukykyisten joukkojen ruokintaa, vaan myös koko yhteiskunnan toimintakyvyn ylläpitämistä kriisitilanteissa. Kotimainen ruoantuotanto vähentää riippuvuutta ulkomaisista toimitusketjuista, jotka voivat häiriintyä sodan tai kriisin aikana. Kun ihmisillä on varmuus ruoan saatavuudesta, yhteiskunnan vakaus ja puolustustahto säilyvät paremmin. Siksi ruokahuollon turvaaminen ei ole vain sotilaallinen tehtävä, vaan koko yhteiskuntaa koskeva huoltovarmuuskysymys.

(116) Energiahuollon suunnitelmallisuus ja toimivuuden varmistaminen on keskeinen osa sotilaallista huoltovarmuutta. Se tarkoittaa, että niin väestöllä kuin Puolustusvoimillakin on poikkeusoloissa riittävästi saatavilla polttoaineita, lämpöä ja sähköä. Sotilaallisessa kontekstissa energiahuolto ei rajoitu vain taistelukykyisten joukkojen tarpeisiin, vaan kattaa koko yhteiskunnan energiantarpeen. Yhteiskunnan toimintakyky on edellytys puolustuksen kestäkyvyille, ja energian saatavuus on sen perusta. Kotimaisen energiantuotannon ylläpitäminen, energian varastointi sekä tuotanto- ja toimitusketjujen elinvoimaisuus ovat kriittisiä keinoja riippuvuuden vähentämiseksi ulkomaisista toimituksista, jotka voivat kriisi- tai sotatilanteessa keskeytyä tai vaarantua.

Väestönsuojelu

(117) Puolustusvaliokunta painottaa väestönsuojelun merkitystä osana Suomen kokonaisturvallisuutta ja uskottavaa maanpuolustusta. Vaikka valtioneuvoston puolustusselonteko tunnistaa kokonaismaanpuolustuksen tärkeyden, se tarkastelee siviiliyhteiskunnan roolia kapeasti lähinnä aseellisen maanpuolustuksen tukitoimintona. Valiokunta korostaa, että siviiliyhteiskunnan toimintaedellytysten turvaaminen – erityisesti väestön ja kriittisen infrastruktuurin suojaaminen – on yhtä tärkeää sekä siviili- että sotilaspuolen näkökulmasta.

(118) Väestönsuojelun ensisijainen tehtävä on suojella siviiliväestöä erilaisissa poikkeusoloissa, kuten aseellisissa konflikteissa, suuronnettomuuksissa, säteily- ja kemikaalionnettomuuksissa sekä hybridivaikuttamisen tilanteissa. Sen perustana ovat pelastuslaki ja valmiuslaki, ja toteu-

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

tus perustuu viranomaisten, yritysten ja kansalaisten yhteistyöhön. Saadun selvityksen mukaan väestönsuojelun vastuut ovat hajallaan eri hallinnonaloilla ja lainsäädäntö sisältää ristiriitaisuuksia, jotka heikentävät toiminnan johdonmukaisuutta. Väestönsuojelu mielletään virheellisesti vain pelastustoimen vastuulle, vaikka se vaatii monialaista yhteistyötä.

(119) Suomessa on poikkeuksellisen laaja väestönsuojaverkosto, joka koostuu noin 50 000 väestönsuojasta. Niiden tekninen kunto ja ajantasaisuus vaihtelevat, ja etenkin harvaan asutuilla alueilla verkosto on paikoin riittämätön. Suojien kunnossapito kuuluu kiinteistön omistajalle, eikä viranomaisilla ole kattavaa tietoa suojien nykykunnosta. Muuttunut turvallisuusympäristö ja uudet uhkamallit – kuten kyberhyökkäykset, energiahuollon häiriöt ja yhteiskunnan digitalisointi – edellyttävät teknisiä päivityksiä, koulutusta ja entistä tiiviimpää yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

(120) Valiokunta pitää tärkeänä, että väestönsuojelussa noudatetaan paikalleen suojautumisen periaatetta, sillä laajamittaiset evakuoinnit eivät ole realistisia verkottuneessa yhteiskunnassa. Lisäksi Venäjän kaukovaikutteisten aseiden vaikutusalue kattaa koko Suomen alueen. Terveystuolto, vedenjakelu, logistiikka ja tietoliikenne ovat riippuvaisia siitä, että väestö voi jatkaa toimintaansa omilla paikkakunnillaan. Tämän periaatteen on näytävä suunnittelussa ja rakenteissa. Siviilivalmiuden vahvistaminen on keskeinen osa Naton artikla 3:n mukaisia velvoitteita ja edellyttää poliittista ohjausta sekä investointeja.

(121) Valiokunta toteaa, että väestönsuojelu ei rajoitu fyysisiin suojarakenteisiin. Siihen kuuluvat myös väestön opastaminen, ensiapuvalmius, evakuoitus suunnitelmat ja kriisiviestintä. Kansalaisten informoimiseen poikkeusoloissa toimimisesta on panostettava enemmän. Jokaiselta kotitaloudelta tulisi edellyttää kykyä selviytyä omatoimisesti vähintään 72 tuntia ilman viranomaisapua. Tämä tarkoittaa mm. ruokaa, vettä, lääkkeitä, valoa ja tiedonsaantia.

(122) Valiokunta katsoo, että väestönsuojelun laittaminen kuntoon koko valtakunnan alueella edellyttää nykyistä suurempia resursseja. Vaikka selonteossa väestönsuojelun merkitys on tunnistettu, kehittämistoimet ovat jääneet resurssien puutteessa toteuttamatta. Pelastustoimen ja hyvinvointialueiden henkilöstömäärät, kalusto ja koulutus eivät tällä hetkellä riitä vastaamaan pitkäkestoiseen kriisiin tai sodankäyntiin. Tarvitaan uusia väestönsuojelumuodostelmia, koulutettuja vapaaehtoisia ja selkeät toimintamallit poikkeusolojen varalle. Erityistä osaamista tarvitaan esimerkiksi ilmavaaratilanteiden, miinoitteiden ja räjähtämättömien ammusten käsittelyyn.

(123) Kunnat ja hyvinvointialueet ovat keskeisiä toimijoita kokonaisturvallisuuden järjestelmissä. Hyvinvointialueet vastaavat erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen valmiudesta, mikä on kriittistä poikkeusoloissa ja suuronnettomuuksissa. Kunnat puolestaan huolehtivat infrastruktuurista, opetuksesta, ruokahuollosta ja paikallisesta tiedottamisesta – kaikista niistä perusrakenteista, joiden toimivuus on olennaista yhteiskunnan häiriönsietokyvyille.

(124) Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on osoittanut, että siviilien ja infrastruktuurin suojaamisella on ratkaiseva merkitys maanpuolustustahdon ja yhteiskunnan toimintakyvyn säilymiselle. On tärkeää varmistaa, että väestönsuojelun tehtävät pidetään erillään aseellisesta toiminnasta, jotta ne säilyttävät suojastatuksensa kansainvälisen oikeuden näkökulmasta.

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

Hybridivaikuttaminen

(125) Hybridivaikuttamisella tarkoitetaan tilannetta, jossa valtiollinen tai ulkoinen toimija pyrkii järjestelmällisesti hyödyntämään kohdemaan haavoittuvuuksia omien tavoitteidensa edistämiseksi käyttäen erilaisia keinoja. Vaikuttajina voivat olla valtiolliset toimijat tai heidän ohjauksessaan toimivat ei-valtiolliset tahot, kuten järjestäytyneet rikollisuus.

(126) Hybridivaikuttaminen voi sisältää muun muassa kyberoperaatioita, valeuutisten ja propagandan levittämistä, poliittisten ääriliikkeiden rahoittamista, demokratian ydinrakenteisiin vaikuttamista, maahantulon välineellistämistä, kriittisen infrastruktuurin tahallista vaurioittamista tai muuta vastaavaa toimintaa. Nykyaikaisissa konflikteissa vältetään usein suoraa sotilaallista toimintaa ja pyritään sen sijaan luomaan tarkoituksellisen epäselvä tilanne sotilaallisten ja ei-sotilaallisten toimien välille. Erilaiset painostus- ja vaikuttamiskeinot voivat jatkua pitkään ennen avoimen aseellisen konfliktin puhkeamista.

(127) Valiokunta toteaa, että Venäjän Ukrainaan kohdistamaa aseellista hyökkäystä edelsi tilanne, jossa Venäjä käytti sekä sotilaallisia että ei-sotilaallisia hybridiuhkakeinoja horjuttaakseen Ukrainan poliittista vakautta ja vaikeuttaakseen puolustusvalmiuden käyttöönottoa sekä liiketalon osallepanoa koskevia päätöksiä. Tätä kokonaisvaltaista vaikuttamisen välineistöä on tärkeää tarkastella perusteellisesti myös siviili-sotilasyhteistyön pitkäjänteistä kehittämistä suunnitellessa. Valiokunta viittaa tässä yhteydessä myös presidentti Niinistön vuonna 2024 laatimaan raporttiin, jossa hän esitti suosituksia EU:n kriisinkestävyyden parantamiseksi. Raportissa korostettiin aktiivista varautumista, nopeaa päätöksentekoa, yhteiskunnan ydintoimintojen turvaamista ja tiedonkulun parantamista jäsenvaltioiden välillä.

(128) Nato valmistele uutta hybridivaikuttamisen vastaista strategiaa, joka on tarkoitettu hyväksyä kesäkuussa 2025 pidettävässä huippukokouksessa Haagissa. Strategia keskittyy erityisesti Venäjän hybridivaikuttamiseen, joka on Ukrainan sodan myötä lisääntynyt merkittävästi. Tavoitteena on vahvistaa liittokunnan kykyä havaita, torjua ja vastata hybridihyökkäyksiin entistä tehokkaammin. Strategia sisältää muun muassa tiedustelutiedon jakamisen tehostamisen, kriittisen infrastruktuurin suojelun vahvistamisen sekä kyberpuolustuksen kehittämisen.

(129) Itämeren merikaapelit ovat kriittinen osa Euroopan turvallisuusinfrastruktuuria, ja niiden suojaaminen edellyttää tiivistä yhteistyötä niin EU:n ja jäsenmaiden kesken kuin EU:n ja Naton välillä. Suojelun tehostamiseksi on vahvistettava vedenalaista valvontaa, parannettava tiedustelutiedon jakamista ja kehitettävä yhteistä tilannekuvaa mahdollisista uhkista.

(130) Valiokunta toteaa, että kansainvälisen merioikeuden nykyinen sääntely ei riittävästi turvaa kriittistä merenalaista infrastruktuuria hybridiuhkia vastaan. Tämän vuoksi Suomen tulisi yhdessä Euroopan unionin kanssa edistää uutta, laajentavaa tulkintalinjaa UNCLOS-sopimuksen kaapelisäännöksistä. Tulkintaa on mahdollista kehittää ilman sopimustekstin muutoksia, sillä kansainvälisessä oikeudessa valtioiden yhteisellä käytännöllä ja vakiintuneilla tulkintoilla on keskeinen merkitys oikeusnormien sisällön muotoutumisessa. Tulkintalinjan keskeinen periaate olisi, että rannikkovaltiolla on oikeus suojata ja valvoa kriittistä infrastruktuuriaan.

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

(131) Kotimaisen energiahuollon turvaaminen on kriisitilanteissa elintärkeää yhteiskunnan toimintakyvylle. Keskeistä on sähkö- ja lämmöntuotannon jatkuvuus, polttoaineiden riittävyys ja infrastruktuurin suojaaminen niin fyysisesti kuin kyberuhkia vastaan. Huoltovarmuusvarastot, kotimainen tuotanto ja kansainvälinen yhteistyö tukevat oleellisesti varautumista. Energiahuollon monipuolistaminen ja häiriönsietokyvyn vahvistaminen ovat olennaisia osia kokonaisturvallisuutta.

(132) Hybridivaikuttamisen seuraukset näkyvät usein ensisijaisesti sisäisen turvallisuuden alueella, erityisesti poliisin ja Rajavartiolaitoksen toiminnassa. Näillä viranomaisilla on keskeinen rooli ensivasteessa tilanteissa, joita ei vielä voida tulkita sotilaallisiksi uhkiksi. Vasta kun uhka selkeästi muuttuu sotilaalliseksi, vastuu siirtyy Puolustusvoimille. Ensivasteviranomaisen rooli voi kuitenkin jatkua pitkään ennen tätä vaihetta.

(133) Puolustusvaliokunta yhtyy hallintovaliokunnan lausunnossa esitettyyn huomioon siitä, että puolustuselonteossa ei riittävästi tunnisteta poliisin asemaa hybriditilanteiden ensivasteviranomaisena, vaikka sillä on Rajavartiolaitoksen ohella keskeinen tehtävä epäselvissä uhkatilanteissa. Puolustusvaliokunta korostaa, että hybridivaikuttamisyhteyksiin on varauduttava poikkihallinnollisesti ja yhteiskunnan kaikilla tasoilla kokonaisturvallisuuden mallin mukaisesti. Viranomaisten ja muiden toimijoiden välinen tiivis yhteistyö ja tehokas tiedonvaihto ovat keskeisiä hybridiuhkien torjumisessa.

(134) Rajavartiolaitos on osa Suomen sisäistä ja ulkoista turvallisuutta. Vallitseva turvallisuusympäristö edellyttää Rajavartiolaitokselta korkeaa suorituskkyä, tarkkaa ja ajantasaista tilannekuvaa, tilanteen edellyttämää lainsäädäntöä sekä riittäviä investointeja henkilöstöön, osamiseen, kalustoon ja infrastruktuuriin. Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia ja valmiutta hyödynnetään osana puolustusjärjestelmää alueellisen koskemattomuuden valvonnassa ja turvaamisessa sekä erityisesti itärajalta ja merialueilla hybridivaikuttamisen hallintaan sekä torjuntaan. Rajavartiolaitos tekee tiivistä yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa ja antaa virka-apua esimerkiksi poliisille, Tullille ja Puolustusvoimille. Tämä yhteistyö tehostaa valtakunnan turvallisuutta ja nopeuttaa reagointia erilaisiin uhkiin.

(135) Puolustusvaliokunta katsoo hallintovaliokunnan lailla, että nykyisessä turvallisuustilanteessa Rajavartiolaitoksen operatiivisiin ydintehtäviin, kuten rajojen valvontaan, merellisen turvallisuuden ylläpitämiseen (ml. ympäristövahinkojen torjunta), alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen, sotilaalliseen maanpuolustukseen ja näitä kaikkia tukevaan Rajavartiolaitoksen tiedusteluun ja rikostorjuntaan ei pidä kohdentaa sopeutustoimia. Niin Nato-jäsenyyden kuin heikentyneen turvallisuustilanteenkin johdosta painetta on pikemminkin panostusten lisäämiselle.

(136) Puolustusvaliokunta toteaa, että tiedustelutoiminta on selonteossa läpileikkaavasti huomioitu. Tiedustelun toimialalla tiivis kansainvälinen ja kansallinen tiedustelu- ja turvallisuuspalveluiden yhteistyö on keskeistä. Valiokunnan mukaan sotilastiedustelun ja siviilitiedustelua tekevän suojelupoliisin tiivis yhteistyö on vankka perusta suomalaiselle tiedustelulle kaikissa yhteyksissä. Suojelupoliisin ja sotilastiedustelun välistä yhteistyötä tehdään useilla eri sektoreilla. Valiokunta toteaa, että kasvavat puolustusmenot mahdollistavat sotilastiedustelun toiminnan riittävän resursoinnin. Valiokunta on huolissaan suojelupoliisin resursseista. Suojelupoliisin toimin-

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

nan turvaaminen edellyttää riittävää ja ennakoitavaa rahoitusta, erityisesti nykyisessä turvallisuusympäristössä, jossa valtiollinen vaikuttaminen ja kyberuhat ovat kasvaneet.

Kyberturvallisuus ja -puolustus

(137) Puolustuselonteko määrittelee termin kansallinen kyberpuolustus seuraavasti: ”Ne kansalliset ja kansainväliset sotilaalliset ja siviilialojen toimet, joilla turvataan Suomen valtiollinen itsenäisyys sekä kansan elinmahdollisuudet ja turvallisuus ulkoisia, valtioiden aiheuttamia kyberuhkia ja -häiriöitä vastaan ja toimeenpannaan tarvittavat vastatoimet kaikissa valmiustiloissa. Kansallisen kyberpuolustuksen varautumisen ja tehokkaan toimeenpanon edellytyksenä on tiivis yhteistoiminta viranomaisten ja yhteiskunnan eri toimijoiden kesken. Puolustusministeriö vastaa kansallisen kyberpuolustuksen yhteensovittamisesta.” Valiokunta korostaa, että kyberpuolustukseen liittyvässä varautumisessa eri hallinnonalojen on pystyttävä toimimaan saumattomassa yhteistyössä.

(138) Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan käsite kyberpuolustus (cyber defence) ymmärretään Suomen liittolais- ja kumppanimaissa laajemmin kuin Suomessa, ja se kattaa käytännössä kaiken kyberturvallisuuden. Määritelmien eroista ei kuitenkaan ole aiheutunut ongelmia puolustushallinnon kansainvälisissä yhteistyösuhteissa.

(139) Saadun selvityksen mukaan puolustuselonteko yhdessä valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon sekä uudistetun kansallisen kyberturvallisuusstrategian kanssa muodostavat keskeiset ohjausasiakirjat kyberpuolustuskäsitteellisen laatimiseksi sekä kyberpuolustuksen säädöspohjan luomiseksi. Puolustuselonteon mukaan laadittavassa kyberpuolustuskäsitteellisessä kuvataan kansallisen kyberpuolustuksen toteuttamiseen liittyvät strategisen tason tehtävät ja toimintatavat, jotka sovitetaan yhteen Naton kyberpuolustuksen kanssa. Käsitteellisessä selvennetään, mitkä ovat kansallisten viranomaisten ja kansainvälisten kumppaneiden, mukaan lukien Naton ja EU:n, roolit ja suorituskyvyt.

(140) Tällä hetkellä kyberpuolustus keskittyy sotilaalliseen kyberpuolustukseen ja sen osalta pääosin Puolustusvoimien omien tietojärjestelmien suojaamiseen. Vuoden 2021 puolustuselonteko asetti tavoitteeksi, että kyberpuolustuksella voidaan turvata paitsi Puolustusvoimien omat, myös muut puolustuskykyyn suoraan vaikuttavat järjestelmät. Selonteossa linjattiin myös, että Puolustusvoimilla on velvollisuus torjua maanpuolustukseen ja puolustusjärjestelmään kohdistuva tietoverkkotiedustelu sekä kyberhyökkäykset etenkin silloin, kun kyseessä on valtiollinen toimija. Tämän onnistuminen edellyttää tiedonvaihdon ja tiedonsaantioikeuksien sekä muiden toimivaltuuksien ja kansallisten yhteistyörakenteiden kehittämistä.

(141) Valiokunnan mukaan suomalaisen yhteiskunnan ehdoton vahvuus kyberturvallisuudessa ja -puolustuksessa on sujuva viranomaisyhteistyö. Saadun selvityksen mukaan viranomaisyhteistyö toimii hyvin, ja myös suomalainen yrityskehitys on halukas tiiviiseen yhteistyöhön viranomaistoimijoiden kanssa. Viranomaisyhteistyö on pitkälti perustunut vapaaehtoiseen verkottumiseen, mutta on tunnistettu tarve luoda pysyvämpiä yhteistyörakenteita. Tätä taustaa vasten valiokunta pitää erittäin tarpeellisena, että vuoden 2025 alussa on perustettu eri virastojen välinen pysyvä kyberturvallisuuden yhteistyöryhmä, jossa ovat edustettuina kaikki toimivaltaiset kyberturvallisuusviranomaiset.

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

(142) Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kyberpuolustuksen säädöspohjan kehittäminen on vielä pahasti kesken, eikä esimerkiksi kyberpuolustusta ole määritetty lain tasolla yhdenkään viranomaisen tehtäväksi – puhumattakaan siihen liittyvästä toimivallasta. Nato-jäsenyys ja integroituminen Naton kyberpuolustukseen ovat myös lisänneet kyberpuolustuksen resurssi- ja toimivaltatarpeita. Valiokunta kiirehtii kyberturvallisuuteen ja -puolustukseen liittyvien säädöshankkeiden ripeää valmistelua, sillä valmistelu etenee haastava turvallisuusympäristö huomioiden aivan liian hitaasti. Lainsäädännön tulee mahdollistaa joustava yhteistoiminta ja tiedonvaihto eri viranomaisten välillä – tässäkin on merkittäviä puutteita. Kyky ennakoita uhkia ja havaita häiriöitä jo ennen niiden kärjistymistä on olennainen osa aktiivista puolustusta.

(143) Eriyksen tärkeää on varmistaa, että Suomella on kyberhyökkäysten torjuntakyvyn lisäksi mahdollisuus myös vastatoimiin. Kyberpuolustus ei rajoitu vain puolustaviin toimiin, vaan siihen sisältyy myös mahdollisuus vaikuttaa vastustajan kybertoimintakykyyn. Kyky suorittaa aktiivisia, tarvittaessa hyökkäviä kyberoperaatioita on osa nykyaikaista moniulotteista sodankäyntiä. Tämä edellyttää tarkkaa sääntelyä, eettistä harkintaa ja yhteensopivuutta kansallisten ja kansainvälisten normien kanssa. Valiokunta painottaa, että Puolustusvoimien on voitava toteuttaa myös muita kuin sotilaalliseksi voimankäytöksi katsottavia kybervaikuttamisen ja aktiivisen kyberpuolustuksen operaatioita Suomessa ja Suomen ulkopuolella.

(144) Valiokunta korostaa kyberturvallisuuteen ja -puolustukseen osoitettavien resurssien välttämättömyyttä. Saadun selvityksen mukaan Suomi käyttää valtionhallinnon kyberturvallisuuden varmistamiseen vuosittain lähes 300 miljoonaa euroa, puolustushallinnon panostukset pois lukiin. Muuttunut toimintaympäristö kasvattaa edelleen vaatimuksia kyberuhkiin varautumiselle, viranomaisten toimintaedellytyksille ja havainnointikyvyille.

(145) Kyberturvallisuusstrategian toimeenpanosuunnitelmassa tunnistettu lisärahoitustarve kehyskaudelle 2026–2029 on yhteensä noin 95 miljoonaa euroa, josta Kyberturvallisuuskeskuksen osuus olisi noin 30 miljoonaa euroa. Kehysriihessä suunnitelman toimeenpanoon ei kohdennettu rahoitusta, mutta valiokunta näkee välttämättömäksi turvata tämän tasoinen rahoitus, jotta kyberturvallisuuden pysyminen edes nykytasolla voidaan taata. Rahoitusta tulee valiokunnan mielestä kohdentaa myös salausteknologioiden pitkäjänteiseen tutkimukseen ja kehittämiseen, tällä hetkellä Suomen riippuvuus ulkomaisista järjestelmistä on liian suuri.

(146) Valiokunta korostaa pääministeri Orpon hallituksen ohjelman linjausta siitä, että suomalainen kyber- ja informaatioturvallisuusosaaminen varmistetaan panostamalla alan koulutukseen. Tärkeä on myös linjaus siitä, että salaustuotteiden hyväksyntäprosessia nopeutetaan, jotta kotimainen kyberteknologia saadaan nopeammin markkinoille.

Informaatioturvallisuus

(147) Selonteko toteaa, että informaatiovaikuttaminen on järjestelmällistä toimintaa, jolla pyritään heikentämään yhteiskunnan luottamusta, turvallisuudentunnetta ja toimintakykyä muun muassa harhaanjohtavan tiedon, painostuksen ja teknologian, kuten deepfake-videojen, avulla. Se voi olla osa laajempaa vihamielistä vaikuttamista. Vastaaminen edellyttää ennakoivaa ja analyysiin perustuvaa strategista viestintää sekä viranomaisten ja yksityisen sektorin koordinoitua

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

yhteistyötä. Laajamittaisissa tilanteissa valtioneuvoston kanslia vastaa toiminnan yhteensovittamisesta.

(148) Puolustushallinnossa seurataan, arvioidaan ja analysoidaan informaatioympäristöä jatkuvasti. Lisäksi hyödynnetään muiden valtionhallinnon toimijoiden seurantaa ja analyysyjä. Puolustusministeriö vastaa tarvittaessa hallinnonalaansa kohdistuvaan informaatiovaikuttamiseen yhdessä Puolustusvoimien kanssa. Puolustushallinto vaihtaa informaatiovaikuttamisen tilannetietoja kumppaniensa ja liittolaistensa kanssa tarpeen mukaan.

(149) Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan Suomeen kohdistuva informaatiovaikuttaminen uhkaa väestön henkistä kriisinkestävyyttä ja yhteiskunnan toimintakykyä. Merkittävimmät psykologiset vaikutukset eivät synny yksin disinformaatiosta, vaan reaali maailman tapahtumien ja niiden julkisen käsittelyn yhteisvaikutuksesta. Esimerkkejä ovat muun muassa ydinaseuhkailu, Naton sisäiset ristiriidat ja taloudelliset paineet, joita hyödynnetään strategisen tason vaikuttamisessa. Näihin vastaaminen vaatii valtionhallinnon yhtenäistä, jatkuvaa strategista viestintää – ei yksittäisten hallinnonalojen hajautettuja viestintälinjoja.

(150) Yksilöt muodostavat yhteiskunnan turvallisuuden perustan ja ovat keskeisiä toimijoita niin arjen häiriötilanteissa kuin laajemmissa kriiseissä. Turvallisuutta ei rakenneta ainoastaan viranomaisten toimin, vaan se perustuu ennen kaikkea kansalaisten valppauteen, osaamiseen ja toimintakykyyn. Jokaisella kansalaisella on oma roolinsa osana kokonaisturvallisuutta – olipa kyse poikkeavuuksien tunnistamisesta ja ilmoittamisesta, varautumiskoulutukseen osallistumisesta, digitaalisen turvallisuuden ylläpidosta tai vastuullisesta toiminnasta poikkeusoloissa. Näin yksilöt eivät ainoastaan tue viranomaisia, vaan myös hidastavat vihamielistä vaikuttamista ja vahvistavat yhteiskunnan kriisinkestävyyttä.

(151) Valiokunta yhtyy arvioon siitä, että nykytilanteessa strateginen viestintä Suomessa keskittyy liikaa uhkien tunnistamiseen ja liian vähän väestön resilienssin vahvistamiseen. Henkinen kriisinkestävyys on polarisoitunutta, ja tietyt väestöryhmät ovat erityisen haavoittuvia vaikuttamiselle. Näiden ryhmien suojaamiseen ei ole riittävästi varauduttu. Informaatiovaikuttamisen torjunta edellyttääkin erityisosaamista, jota monilta organisaatioilta vielä puuttuu. Tarvitaan poikkihallinnollista yhteistyötä ja osaamisen sekä teknologisten työkalujen kehittämistä, jotta strateginen viestintä voisi tukea tehokkaasti sekä kokonaisturvallisuutta että kansallista yhtenäisyyttä. Valiokunta tukee voimakkaasti selonteon linjausta siitä, että Suomessa laaditaan kansallisen informaatiopuolustuksen ja informaatiovaikuttamiseen vastaamisen konsepti (Informaatioturvallisuuden konsepti).

Suomalainen puolustusteollisuus

(152) Suomalainen puolustusteollisuus on monipuolinen ja teknologisesti kehittynyt ala, joka toimii tiiviissä yhteistyössä valtion, Puolustusvoimien ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Vaikka alan kokoluokka on kansainvälisesti verrattuna melko pieni, sen osaamistaso on korkea, ja ala keskittyy erityisesti korkean lisäarvon tuotteisiin ja järjestelmiin. Esimerkkejä suomalaisen puolustusteollisuuden vahvuuksista ovat panssaroidut ajoneuvot, ammustuotteet, kyberturvaratkaisut, kommunikaatiojärjestelmät ja tilannekuvateknologia. Tunnetuimpia yrityksiä alalla ovat muun muassa Patria, Nammo Lapua, Insta Group sekä lukuisat pk-yritykset, jotka usein toimivat

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

osana suurempia toimitusketjuja. Puolustusvoimien Räjähdekeskuksen ylläpitämä oma räjähdetuotanto, tutkimus ja räjähteiden elinkaaren hallinta ovat keskeinen osa Suomen puolustusjärjestelmää, erityisesti nykyisessä turvallisuusympäristössä, jossa huoltovarmuuden ja kotimaisen tuotannon merkitys korostuu.

(153) Vain puolustusmateriaalin tuotantoon erikoistuneiden yritysten lisäksi Suomessa toimii merkittävä määrä yrityksiä, jotka valmistavat kaksikäyttötuotteita. Näiden yritysten merkitys Suomen puolustukselle on suuri monella eri tasolla, sillä ne tarjoavat teknologisia ratkaisuja ja resurssitehokkuutta, jotka tukevat Suomen puolustuskykyä ja kansallista turvallisuutta. Suomalaiset kaksikäyttötuotteiden valmistajat ovat avainasemassa uusien teknologioiden kehittämisessä. Monilla näistä yrityksistä on vahvaa osaamista, joka voidaan siirtää sekä siviili- että puolustussektorille. Esimerkiksi satelliittiteknologia, kyberpuolustus, automaattiset järjestelmät ja drooniteknologia voivat hyödyttää molempia sektoreita. Kvanttiteknologialla voi tulevaisuudessa olla merkittävä vaikutus Suomen puolustukseen ja turvallisuuteen, vaikka teknologia on vielä kehitysvaiheessa. Sen vaikutukset ulottuvat erityisesti tiedusteluun, viestintään, salaukseen ja laskentatehoon.

(154) Valiokunta korostaa, että vienti on suomalaiselle puolustusteollisuudelle välttämättömyys, koska kotimaiset hankkeet eivät yksin riitä takaamaan toimialan elinkelpoisuutta ja kehitystä. Vientinäköymät ovat viime vuosina parantuneet useista syistä. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on muuttanut turvallisuustilannetta koko Euroopassa ja lisännyt puolustusmäärärahoja monissa maissa. Tämä on luonut uutta kysyntää erityisesti maa- ja ilmapuolustuksen kalustolle sekä valvonta- ja viestintäratkaisuille. Suomen liittyminen Natoon puolestaan avaa uusia ovia markkinoille, joissa Nato-yhteensopivuus on tärkeä kriteeri. Lisäksi Euroopan unionin eri puolustus-hankkeet tarjoavat yhteistyömahdollisuuksia myös suomalaisille toimijoille.

(155) Asevientiluvat ovat tarkasti säädeltyjä, ja poliittinen harkinta vaikuttaa merkittävästi siihen, mitä ja minne voidaan viedä. Valiokunta korostaa, että Suomen vientilupapolitiikka ei voi poiketa muiden unionimaiden, esimerkiksi Ruotsin, käytänteistä.

(156) Euroopan unionin sisällä puolustusteollisuuden kilpailu ei ole tasavertaista ja reilua. Monet EU-maat tukevat voimakkaasti omia yrityksiään sekä poliittisesti että taloudellisesti. Vaikka EU:n lainsäädäntö periaatteessa edellyttää avointa ja syrjimätöntä kilpailua puolustushankinnoissa, käytännössä kansalliset intressit ja poliittinen painostus vaikuttavat voimakkaasti hankintapäätöksiin. EU:n perustamissopimuksen artikla 346 antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden vetäytyä sisämarkkinasäännöistä, mikäli kyseessä on kansallinen turvallisuus. Tätä poikkeusta käytetään usein perusteena ohittaa kilpailutus ja hankkia tuotteet kotimaisilta toimijoilta.

(157) Toinen haaste suomalaisyritysten markkinoille pääsyssä on suurten maiden dominanssi EU:n rahoittamissa tutkimus- ja kehityshankkeissa. EU:n puolustusrahaston ja muiden vastaavien ohjelmien kautta jaetaan rahoitusta monikansallisille konsortioille, mutta näihin pääseminen edellyttää usein merkittäviä resursseja, verkostoitumista ja kykyä vaikuttaa päätöksentekoon. Suomalaiset pk-yritykset jäävät usein näiden konsortioiden ulkopuolelle tai joutuvat alihankkijan asemaan. Tämä vaikeuttaa uusien teknologioiden kehittämistä ja kaupallistamista suomalaisessa kontekstissa.

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

(158) Kilpailun epätasaisuus näkyy myös hallinnollisissa ja organisatorisissa eroissa. Suuremmilla mailla on vakiintuneet mallit ja viranomaisrakenteet, jotka tukevat vientiä ja kansainvälistä yhteistyötä, kun taas pienemmät maat, kuten Suomi, joutuvat usein tekemään enemmän työtä päästäkseen mukaan samaan pöytään. Lisäksi suomalaisten yritysten haasteena on tunnettuuden puute sekä tarve osoittaa referenssejä kansainvälisillä markkinoilla.

(159) G-to-G-vientimalli (Government-to-Government) on noussut yhä keskeisemmäksi välineeksi suomalaiselle puolustusteollisuudelle vientikauppojen toteuttamisessa ja kilpailukyyn parantamisessa. Tässä mallissa puolustusmateriaaleja ei myydä suoraan yritykseltä ulkomaiselle asiakkaalle, vaan Suomen valtio toimii aktiivisena osapuolena ja virallisena sopimuskumppanina kohdemaan hallituksen kanssa. Tämä tuo mukaan poliittisen tuen, viranomaisvastuun sekä strategisen yhteistyön elementin, joka voi olla ratkaiseva tekijä etenkin isojen tai poliittisesti sensitiivisten hankkeiden kohdalla.

(160) Valiokunta korostaa, että Suomelle G-to-G-malli on erityisen tärkeä, koska se tasapainottaa pienemmän valtion asemaa kilpailtaessa suurten maiden tukemien toimijoiden kanssa. Esimerkiksi Ranska, Yhdysvallat ja Ruotsi ovat perinteisesti käyttäneet vahvoja valtiojohtoisen viennin rakenteita tukemaan omia puolustusyrityksiään. Ilman vastaavaa mekanismia suomalaiset yritykset jäävät helposti altavastajiksi, sillä monissa maissa odotetaan, että suurissa puolustuskaupoissa myös lähtömaan hallitus seisoo toimituksen takana ja antaa sille poliittisen takuun.

(161) G-to-G -mallin avulla voidaan myös lisätä kohdemaan luottamusta suomalaisiin järjestelmiin ja helpottaa neuvotteluprosesseja esimerkiksi silloin, kun kauppaan sisältyy koulutusta, huoltoa, logistiikkaa tai teknologian siirtoa. Malli mahdollistaa pitkäjänteisemmän yhteistyön, jossa ei pelkästään myydä tuotetta, vaan rakennetaan laajempaa puolustus- ja turvallisuusalan kumppanuutta. Tämä voi olla erityisen arvokasta tilanteissa, joissa kyseessä on pitkäaikainen järjestelmäinvestointi tai puolustuskoktriinin muutos.

(162) Lisäksi G-to-G-malli auttaa takaamaan vientilupien hallittavuutta ja läpinäkyvyyttä. Kun valtio on osapuolena, voidaan varmistaa, että vienti tapahtuu Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten linjausten mukaisesti ja ettei se aiheuta arvaamattomia riskejä tai eettisiä ongelmia. Samalla voidaan myös suojella arkaluontoista teknologiaa ja varmistaa tiedonhallinnan turvallisuus.

(163) Yhteenvedona valiokunta toteaa, että suomalaisella puolustusteollisuudella on huomattavaa teknologista osaamista ja potentiaalia kansainvälisillä markkinoilla. Turvallisuuspoliittinen tilanne ja Nato-jäsenyys luovat suotuisan toimintaympäristön, mutta kilpailun rakenteellinen epätasapaino EU:ssa asettaa merkittäviä haasteita. Suomalaisten toimijoiden on panostettava strategiseen kumppanuuteen, verkostoitumiseen ja laadukkaaseen tuotekehitykseen, jotta ne voivat menestyä haastavassa kansainvälisessä ympäristössä.

(164) Valtion on omalta osaltaan voimakkaasti tuettava suomalaisyritysten vientiponnisteluja. Erityisen tärkeää suomalaiselle puolustusteollisuudelle on se, että Puolustusvoimat hankkii kotimaasta materiaalia mahdollisimman paljon ja tekee puolustusteollisuuden kanssa pitkäaikaisia sopimuksia kannustaen teollisuutta laajentamaan tuotantoaan kotimaassa. Pitkäkestoiset sopimukset vahvistavat yritysten investointihalukkuutta ja tuontantokykyä. Tämä tuo työpaikkoja eri puolille Suomea ja parantaa huoltovarmuutta. Vientiponnistelujen kannalta lähes välttämätön en-

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

nakkoehto on se, että Puolustusvoimat hankkii puolustusmateriaalia, jota kaupataan ulkomaille. Ilman tätä referenssiä kaupanteosta tulee huomattavasti vaikeampaa.

Sotilaallinen kriisinhallinta selonteossa

(165) Selonteon mukaan sotilaallinen kriisinhallinta on edelleen keskeinen osa Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Kriisinhallintaoperaatioihin osallistuminen tukee Suomen strategisia tavoitteita sekä vahvistaa kansallista puolustuskykyä muun muassa parantamalla joukkojen operatiivista osaamista ja yhteistoimintakykyä kansainvälisessä ympäristössä. Sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistuvat joukot nähdään osana laajempaa kokonaisuutta, johon kuuluvat myös Naton ja EU:n valmiusjoukkoihin osallistuminen.

(166) Selonteossa korostetaan, että Suomen Nato-jäsenyys on tuonut mukanaan uusia operatiivisia ja hallinnollisia tehtäviä, jotka edellyttävät kansallisen lainsäädännön ja ohjausasiakirjojen päivittämistä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nämä ongelmat ulottuvat myös sotilaalliseen kriisinhallintaan ja muihin kansainvälisiin tehtäviin, joissa tarvitaan samankaltaisia valmiuksia ja toimintamalleja. Kriisinhallintaan liittyvät keskeiset asiakirjat, kuten kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan strategia (2015) ja parlamentaarisen komitean mietintö (2021), eivät valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan enää täysin vastaa nykyistä turvallisuusympäristöä ja Nato-jäsenyydestä aiheutuvia velvoitteita.

(167) Valiokunnan mukaan suomalaisjoukkojen kouluttamista, muodostamista ja käyttöä erityyppisissä ulkomaanoperaatioissa tulee tarkastella yhä enemmän yhtenä kokonaisuutena. Tällöin saavutetaan parempi synergia osaamisen kehittämisen ja sen hyödyntämisen, mikä tukee suoraan puolustuskyvyn ylläpitämistä ja kehittämistä. Valiokunta korostaa, että erilaiset ulkomaanoperaatiot – olivat ne sotilaallista kriisinhallintaa, Naton rauhan ajan tehtäviä tai valmiusjoukkoihin osallistumista – muodostavat jatkossa yhä olennaisemman osan Puolustusvoimien päivittäistä toimintaa, eivätkä ole enää poikkeus vaan osa normaalia toiminta-arkea. Tämä edellyttää suunnitelmallista henkilöstöpolitiikkaa, koulutuksen jatkuvuutta ja oppimisen järjestelmällistä hyödyntämistä kotimaisessa puolustus suunnittelussa.

(168) Kriisinhallintaveteraanien tukitoimet kotimaassa ovat tärkeä osa kriisinhallinnan kokonaisuutta. Hallitusohjelmassa on asiasta selkeät kirjaukset, mutta toimenpiteiden jalkauttaminen ei etene. Hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus saattaa Suomen kriisinhallintaveteraanien tukitoimet vastaamaan muiden Pohjoismaiden järjestelyjä. Nykyisiä kriisinhallintaveteraanien tukijärjestelyjä vahvistetaan kokoamalla olemassa olevat palvelut yhden luokun periaatteella (ns. kansallinen kriisinhallintaveteraanikeskus). Hallitusohjelmassa todetaan lisäksi, että lakia tapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä muutetaan siten, että se mahdollistaa hoidon saannin myös traumaperäisissä stressihäiriöissä (PTSD). Laista poistetaan kuuden kuukauden aikaraja, joka usein ajaa henkilöt hoidon ulkopuolelle. Valiokunta toteaa, että sosiaali- ja terveysministeriö on vastuussa kriisinhallintaveteraanien aseman parantamista koskevien hallitusohjelmalinjausten konkreettisesta toteuttamisesta ja rahoittamisesta, mutta käytännössä asiakokonaisuus nähdään pitkälti puolustuspoliittisena hankkeena.

(169) Valiokunnan mielestä merkittävin epäkohta eri hankkeiden edistämisen on, että päätökset kriisinhallintaveteraanikeskuksen (veteraanikeskus) perustamisesta antavat edelleen odottaa

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

itseään. Valiokunta arvioi, että tällaisen keskuksen perustamisella on erittäin merkittävä ja laaja-alainen vaikutus kriisinhallintaveteraanien hyvinvointiin esimerkiksi pitkäaikaistuen ja kuntoutuksen järjestämiseksi kriisinhallintaoperaatioissa palvelulle. Valiokunnan mukaan nykyinen tilanne ei ole hyväksyttävä. Valiokunta katsoo, että tämän asian hoito resursseineen on tarkoituksemukaista keskittää puolustusministeriölle.

Asevalvonta

(170) Puolustuselonteossa asevalvontaa käsitellään osana muuttunutta kansainvälistä turvallisuusympäristöä. Kiristynyt suurvaltakilpailu, vastakkainasettelun lisääntyminen ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa vaikeuttavat asevalvonnan edistämistä. Selonteon mukaan Suomi osallistuu Naton ydinpelotetyöhön sekä kehittää osaamista ja tietoutta ydinaseisiin ja ydinpelotteeseen liittyen. Tätä osallistumista ei nähdä ristiriitaisena asevalvonnan kanssa, vaan osana strategista väkautta. Valiokunta yhtyy tähän arvioon.

(171) Puolustuselonteko korostaa kansainvälisen sääntelyn tarvetta uusien teknologioiden, erityisesti tekoälyn ja autonomisten asejärjestelmien, vastuullisessa kehittämisessä ja käytössä. Päätöksenteko tappavan voiman käytöstä on käsitelty tarkemmin kuin ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa. Asevalvontasopimusten ja -järjestelyjen ylläpitoa ja kehittämistä pidetään tärkeänä, ja puolustushallinto ylläpitää valmiuksia niiden toimeenpanoon.

(172) Selonteossa todetaan, että puolustushallinnossa selvitetään jalkaväkimiinojen käytön tarvetta ja pelotevaikutusta Suomen olosuhteissa. Tämä linjaus on nyttemmin johtanut valmistelujen käynnistämiseen Ottawan sopimuksesta irtautumiseksi (HE 56/2025 vp). Valiokunta arvioi Ottawan sopimuksesta irtautumisen puolustuspoliittisia perusteita, kun eduskunta käsittelee asiasta annettua hallituksen esitystä.

Yhteenveto

(173) Suomen strateginen maantieteellinen asema – erityisesti pitkä raja Venäjän kanssa ja sijainti Itämeren alueella – edellyttää jatkuvaa valmiuden ylläpitoa, tehokasta aluevalvontaa ja hybridihaikuttamisen torjuntaa. Geopoliittinen asema tekee Suomesta merkittävän tekijän koko Pohjois-Euroopan turvallisuudessa. Itämeren alueen merkitys kasvaa entisestään merikuljetusten, energiaverkoston ja kriittisen infrastruktuurin näkökulmasta. Lisäksi arktisen alueen merkityksen kasvu ja ilmastonmuutoksen avaamat uudet kulkureitit lisäävät alueellista kilpailua ja painetta huoltovarmuuden sekä sotilaallisen läsnäolon vahvistamiseen.

(174) Valiokunta korostaa, että sodan riski voidaan torjua vain uskottavalla pelotteella ja puolustuksella. Suomi on siirtynyt uuteen varautumisen aikakauteen, jossa kansallinen ja kansainvälinen puolustuskyky rakentuvat rinnakkain. Haastavassa turvallisuusympäristössä korostuu Puolustusvoimien pitkäjänteinen kehittäminen tavalla, joka mahdollistaa nopean reagoinnin ja valmiuden vastata erityyppisiin uhkakuviiin. Nato-jäsenyys on sateenvarjo, jonka alla tehdään tiivistä monikansallista ja kahdenvälistä yhteistyötä.

(175) Valiokunnan mukaan puolustusyhteistyö erityisesti muiden Pohjoismaiden, Yhdysvaltojen ja Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa – muiden liittolaismaiden kanssa tehtävää puolustus-

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

yhteistyötä väheksymättä – on keskeisen tärkeää, jotta kriisiajan harjoitellut yhteistyöjärjestelyt toimivat käytännössä. Yhteinen tilannekuva, kattava tiedustelutiedon vaihto ja yhteiset sotilaalliset varautumissuunnitelmat parantavat koko Itämeren alueen ja Pohjolan vakautta ja turvallisuutta. Lisäksi kahdenväliset aiejulistukset ja puolustusyhteistyösopimukset konkretisoivat yhteistyötä myös rauhan aikana.

(176) Suomen puolustuksen tulevaisuuden kehittämisessä keskeiset johtopäätökset liittyvät kansallisen puolustuskyvyn vahvistamiseen, kansainvälisen yhteistyön syventämiseen ja kokonaisturvallisuuden edistämiseen. Kansallisesti puolustus perustuu jatkossakin yleiseen asevelvollisuuteen, koulutettuun ja laajaan reserviin sekä korkeaan maanpuolustustahtoon. Asevelvollisuus tuottaa koko maan kattavan, osaavan ja toimintakykyisen reservin, jolla kyetään vastaamaan sekä perinteisiin että uusiin turvallisuushäiriöihin – myös Nato-jäsenyyden tuomassa liittokuntayhteistyössä. Näiden kivijalkojen varaan rakentuva puolustusratkaisu tarjoaa kustannustehokkaan ja koko yhteiskuntaa osallistavan mallin.

(177) Varusmiespalveluksen uudistaminen, koulutuksen laadun varmistaminen ja reserviläisten osaamisen ylläpito ovat keskeisiä panostuskohteita. Materiaalista valmiutta ja henkilöstöresursseja kehitetään suunnitelmallisesti, erityisesti maapuolustuksen uudistamisen ja Nato-integraation näkökulmasta. Puolustusvoimat toimii osana laajempaa kokonaisturvallisuuden järjestelmää tukemalla muita viranomaisia yhteiskunnan resilienssin vahvistamisessa ja monialaisten uhkien torjunnassa, mukaan lukien kyber-, taloudelliset ja informaatiohyökkäykset.

(178) Asuttu Suomi on turvallinen Suomi. Väestön, elinvoiman ja peruspalveluiden säilyminen eri puolilla maata muodostaa perustan koko maan turvallisuudelle ja kriisinkestävyydelle. Alueiden asuttuna pysyminen vahvistaa kokonaisturvallisuutta, koska se ylläpitää paikallistuntemusta, yhteisöllisyyttä ja kykyä toimia nopeasti poikkeustilanteissa. Kun ihmisiä ja toimintaa on koko maassa, myös viranomaisten, järjestöjen ja Puolustusvoimien toimintaedellytykset paranevat samalla vahvistaen koko yhteiskunnan resilienssiä.

(179) Suomen Nato-jäsenyys on muuttanut puolustuksen painopisteitä. Nato-yhteensopivuuden varmistaminen, yhteisten harjoitusten lisääminen sekä liittolaisavun antaminen ja vastaanottaminen ovat keskiössä. Suomen osallistuminen Naton suunnitteluprosesseihin ja alueellisiin puolustussuunnitelmiin mahdollistaa entistä syvemmän sitoutumisen yhteiseen puolustukseen. Suomen panos yhteiseen puolustukseen lisää liittolaisten luottamusta ja vahvistaa pelotetta koko pohjoisella alueella. Suomi osallistuu aktiivisesti kansainvälisiin yhteisharjoituksiin, jotka kehittävät joukkojen toimintakykyä monikansallisissa olosuhteissa ja parantavat yhteensopivuutta liittolaisten kanssa. Myös Euroopan unionin puolustusyhteistyö ja osallistuminen erilaisiin EU:n puolustushankkeisiin tukevat teknologista kehitystä ja yhteistyötä muiden unionimaiden kanssa, etenkin huoltovarmuusketjujen varmistamisessa.

(180) Puolustuksen kehittämisessä korostuu myös tarve panostaa teknologiseen kehitykseen ja digitalisaatioon. Toiminta kybertoimintaympäristössä, tehokkaat tiedustelujärjestelmät ja tekoälypohjainen päätöksenteki ovat entistä tärkeämpiä ulottuvuuksia nykyaikaisessa sodankäynnissä. Näillä alueilla kilpajuoksu teknologisesta ylivoimasta määrittää tulevaisuuden operatiivista etulyöntiasemaa. Panostukset avaruuteen, drooniteknologiaan, tekoälyteknologiaan ja sensori-verkostoihin tarjoavat entistä tarkempaa ja reaaliaikaisempaa tilanneymmärrystä. Korkean osaa-

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

mistason ylläpitäminen koulutuksen ja tutkimuksen avulla on elintärkeää. Kansallisten tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja puolustushallinnon välinen yhteistyö tuottaa tietoa, teknologiaa ja osaamista, jotka vahvistavat kansallista puolustusta. Sotilaallinen, tekninen ja siviiliosaaminen muodostavat yhdessä pohjan, jolle Suomen puolustus rakentuu nyt ja tulevaisuudessa.

(181) Huoltovarmuus on Suomelle kriittisen tärkeä ulottuvuus. Kotimaisen puolustusteollisuuden tukeminen ja kriittisten tuotantoketjujen säilyttäminen Suomessa mahdollistavat toimintakyvyn myös tilanteissa, joissa kansainväliset toimitusketjut katkeavat. Puolustusteollisuus luo Suomeen työpaikkoja ja osaamista, jolla on laajempia vaikutuksia kansantalouteen ja innovaatioekosysteemiin. Julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuus tukee nopeaa reagointikykyä kriisitilanteissa.

(182) Puolustusvoimien toiminta on sekä normaali- että poikkeusoloissa riippuvainen yhteiskunnan infrastruktuurista, esimerkiksi sairaalapalveluista, ja sen käyttöä tukevista palveluista, kuten sää-, paikkatieto- ja olosuhdepalveluista sekä infrastruktuurin kunnossapidosta. Väyläverkon, satamien ja lentoasemien sekä niiden kriittisten palveluiden ja järjestelmien – kuten lennonvarmistuslaitteiden – on mahdollistettava Puolustusvoimien lakisäätteisten tehtävien toteuttaminen ja niihin liittyvä harjoittelu kaikissa valmiustiloissa ja olosuhteissa.

(183) Siviili- ja sotilasviranomaisten yhteistoiminnan kehittäminen parantaa yhteiskunnan kriisinsietokykyä. Monialaiset harjoitukset ja koordinoitujen toimintamallit tehostavat toimintaa poikkeusoloissa ja takaavat sujuvan johtamisen eri viranomaistasojen välillä. Kansallinen varautuminen edellyttää kykyä operoida saumattomasti myös silloin, kun kriisit ylittävät hallinnonalojen ja toimialojen rajat. Valiokunta korostaa, että kaikilla keskeisillä ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden viranomaisilla (Puolustusvoimat, poliisi, Rajavartiolaitos, Tulli, suojelupoliisi) on oltava riittävät resurssit ja ajantasaiset toimivaltuudet, eikä ketjussa saa olla heikkoja lenkkejä.

(184) Myös väestönsuojelun ja kansalaisten kriisivalmiuksien kehittäminen on olennainen osa kokonaisturvallisuutta. Valistuneet kansalaiset ovat osa yhteiskunnan henkistä ja toiminnallista kriisinkestävyyttä. Vapaaehtoisten osallistaminen, kuten Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja pelastusjärjestöjen kautta, täydentää viranomaisresursseja erityisesti hajautetussa puolustuksessa ja lisää yhteisöllisyyttä, joka on tärkeä osa kriisien hallintaa. Kansalaisten osallistaminen vahvistaa myös demokratian kestävyttä ja luottamusta viranomaisiin poikkeusoloissa.

(185) Lopuksi valiokunta toteaa, että puolustusvaliokunta on pidettävä informoituna siitä, miten puolustusselonteon ja tämän mietinnön huomioiden jalkauttaminen etenee. Valiokunta edellyttää, että puolustushallinto antaa puolustusvaliokunnalle vuosittain selvityksen aiheesta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Puolustusvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton selonteon VNS 9/2024 vp johdosta.

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunta edellyttää, että kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta järjestetään myös tulevien turvallisuutta koskevien selontekojen valmistelun yhteydessä.

Helsingissä 4.6.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Autto kok
varapuheenjohtaja Mikko Savola kesk
jäsen Miko Bergbom ps
jäsen Timo Furuholm vas
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Tomi Immonen ps
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Mika Kari sd
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Jani Kokko sd
jäsen Jarno Linnell kok
jäsen Juha Mäenpää ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Hanna Räsänen kesk
jäsen Paula Werning sd
jäsen Sari Tanus kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp Vastalause

Vastalause

Perustelut

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on muuttanut Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista asemaa ja koko Euroopan turvallisuustilannetta merkittävästi ja pitkäkestoisesti. Vasemmistoliitto jakaa selonteon ja puolustusvaliokunnan näkemyksen siitä, että Suomen turvallisuusympäristö on epävakaa, vaikeasti ennakoitava ja nopeasti muuttuva. Venäjä tunnustetaan pitkäkestoiseksi ja vakavaksi uhaksi sekä Suomelle että koko euroatlantilaiselle alueelle.

Se mitä puolustusselonteko tai puolustusvaliokunnan mietintö ei tuo esiin, on asiantuntijakuulemisissakin esiin noussut raju muutos Yhdysvaltojen ulkopoliitikassa, joka myös vaikuttaa Suomen ja koko Euroopan turvallisuustilanteeseen. Yhdysvaltojen ulkopoliittikka on Donald Trumpin johdolla muuttunut monella tapaa ennalta-arvaamattommaksi ja sillä on väistämättä vaikutuksia myös Euroopan turvallisuuteen, Ukrainan tilanteeseen ja Naton toimintaan. Yhdysvallat äänesti esimerkiksi YK:ssa Venäjän, Pohjois-Korean ja Valko-Venäjän kanssa samassa rintamassa YK:n Ukraina-päätöslauselmaa vastaan. Nato-jäsenyys ja DCA-sopimus syventävät Suomen puolustusyhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa ja siksi Suomen on myös aidosti varauduttava siihen, että Yhdysvaltain politiikan muutos voi olla pitkäkestoinen ja vaikuttaa täten Suomen puolustuspoliittisiin linjauksiin.

Vasemmistoliiton mielestä Suomen on jatkettava aktiivisesti Ukrainan tukemista ja auttamista. Sodan pitkittyessä ukrainalaiset tarvitsevat solidaarisuuttamme enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Suomen ja EU:n on tehtävä kaikkensa, jotta Ukrainaan saataisiin rauha ehdoilla, jotka Ukraina voi hyväksyä.

Vasemmistoliitolle Suomen ja suomalaisten turvallisuus on tärkeä prioriteetti. Suomi on pitänyt huolta omasta puolustuksestaan ja niin meidän on tehtävä jatkossakin. Vasemmistoliiton mielestä kuitenkin oleellisempaa kuin lyödä lukkoon jokin tietty prosentti on se, miten rahat käytetään: Puolustusmenojen tulee perustua Suomen puolustuksen tarpeisiin. Esimerkiksi nyt tarvitaan investointeja maavoimien uudistamiseen, jotta Suomen puolustuskyky vahvistuu.

Naton vaatima vähimmäisprosentti suhteessa bruttokansantuotteeseen puolustusmenojen osalta, nyt 2%, tulee nousemaan merkittävästi Haagin huippukokouksessa kesäkuussa. Tämä tarkoittaisi Suomessa miljarditason lisäyksiä puolustumenoihin vuosittain. Selonteon sitoutuessa tulevaan minimitasoon, olisi Suomessa välttämätöntä käydä avointa sekä laajaa parlamentaarista keskustelua puolustusmenojen rahoittamisesta - nyt näin ei ole tapahtunut. Suomen on myös tavoiteltava sitä, että yleisestä asevelvollisuudesta Suomelle koituvia epäsuoria kustannuksia huomioitaisiin osana Naton laskentatapaa. Suomen pitää myös pyrkiä systemaattisesti vaikuttamaan siihen, että vähemmän puolustukseen investoivat liittokunnan maat osallistuisivat vahvemmin yhteisen puolustuskyvyn kasvattamiseen.

Suomalaisten turvallisuudesta huolehtimiseen vaaditaan kuitenkin myös muita toimia kuin aseellisesta puolustuksesta huolehtiminen. On tärkeää, että huolehdimme esimerkiksi suomalaisten mielenterveydestä, terveydenhuollosta ja toimeentulosta - uskosta tulevaisuuteen. Aikana, jol-

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp
Vastalause

loin ilmassa on epävarmuuksia ja uhkia korostuu myös yhteiskuntamme sosiaalinen yhtenäisyys ja luottamus. Ilman hyvinvoivaa kansaa ei ole turvallisuuden tunnetta tai vahvaa maanpuolustus-tahtoa, joka on puolustuksemme perusta. Vasemmistoliitto huomauttaa, että kulloisenkin hallituksen on otettava tämä huomioon politiikan eri sektoreilla ja painottaa, että eriarvoistava talouspolitiikka vaikuttaa heikentävästi kokonaisturvallisuuteen.

Vasemmistoliiton mielestä on tärkeää, että Suomi pitää kiinni ulkopoliittisesta liikkumatilastaan ja rakentaa Nato-linjaansa ja jäsenyysprofiiliaan yhdessä eduskunnan kanssa. Keskustelua Nato-Suomen puolustuspoliittisesta linjasta on tärkeää käydä parlamentaarisesti. Eduskunnalla on oikeus saada tietoa ja olla mukana päättämässä siitä, millaista Nato-linjaa hallituksessa luodaan ja edistetään.

Suomen tulee Nato-jäsenenä jatkaa laajaan turvallisuuskäsitykseen ja ihmisoikeuksiin perustuvaan puolustus- ja ulkopoliittikkaa sekä toimia aktiivisena rauhanvälittäjänä ja aseidenriisunnan edistäjänä maailmalla. Suomen läheisin liittolainen on naapurimaamme Ruotsi. Yhteistyö tulee tiivistymään entisestään rotaatioon perustuvien FLF-joukkojen myötä, joiden kehysvaltiona Ruotsi toimii. Naton sisällä Suomen on tehtävä tiivistä yhteistyötä erityisesti pohjoismaiden kanssa.

Suomen on jatkossakin toimittava aktiivisesti ydinaseiriisunnan edistämiseksi ja joukkotuhoaseiden leviämisen estämiseksi. Suomen on allekirjoitettava ja ratifioitava YK:n ydinasekielto-sopimus. Suomeen ei tule tuoda ydinaseita.

Siviilipalvelusjärjestelmä on luotu vakaumuksellisille aseistakieltäytyjille soveltuvaksi palvelusmuodoksi. Epäsuorasti asevoimia tai sotilaallista valmistautumista tukeva palvelus on vastoin monien aseistakieltäytyjien vakaumusta. Jos siviilipalvelusta ollaan kytkemässä tiiviimmin kokonaisturvallisuuteen ja yhteiskunnan varautumiseen on varmistettava, että siviilipalvelus säilyy sisältönsä puolesta vakaumuksellisille aseistakieltäytyjille sopivana palvelusmuotona. Siviilipalveluksen kesto tulisi myös lyhentää tavalla, joka ottaa huomioon Suomen kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet. Lisäksi totaalkieltäytyjien vankeusrangaistuksista tulisi luopua.

On tärkeää, että Suomi harjoittaa vastuullista asevientä. Suomen ei tule viedä puolustustarvikkeita hyökkäyssotaa, humanitaarista oikeutta loukkaaviin tai systemaattisiin ihmisoikeusloukkauksiin syyllistyviin maihin. Asevientä koskeva valvonta on ulotettava myös aseiden tuontiin, ja ihmisoikeusarvioinnin ja humanitaarisen oikeuden tavoitteiden huomioimisen on oltava osa kaikkea asekauppaa. Kaikki asekauppa esimerkiksi Israelin kanssa on lopetettava. Suorituskykyihin liittyvät vahvat riippuvuudet sellaisten maiden kanssa, joiden toiminta on ristiriidassa ulkopoliittisen linjamme kanssa, olisi minimoitava, jotta riskiä puolustuksellisen huoltovarmuuden näkökulmasta ei synny. Vasemmistoliiton näkökulmasta selonteon kirjaus Israelista Suomen olennaisena puolustusmateriaaliyhteistyö kumppanina on kestävä.

Oikea hetki puuttua autonomisiin asejärjestelmiin on nyt, kun ne ovat vielä kehittelyvaiheessa. Tekoälyn kehittyessä järjestelmiä on myös yhä vaikeampi ymmärtää tai ennustaa. Autonomisten aseiden kehittäminen, tuottaminen ja käyttäminen on kiellettyä kansainvälisellä sopimuksella. Suomi pitää tukea autonomisia asejärjestelmiä koskevan poliittisesti sitovan asiankirjan aikaan.

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2025 vp

saamista ja tavoitteena tulee olla oikeudellisesti sitova kansainvälinen sopimus ja sen rinnalle kattavia kansallisia säädöksiä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto.

Vastalauseen kannanotto

- 1. Eduskunta edellyttää, että kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta järjestetään myös tulevien turvallisuutta koskevien selontekojen valmistelun yhteydessä.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että Suomi huomioi puolustuspolitiikassaan sen rajun muutoksen, joka Yhdysvaltojen ulkopoliitikassa on Donald Trumpin johdolla tapahtunut ja joka myös vaikuttaa Suomen ja koko Euroopan turvallisuustilanteeseen.*
- 3. Eduskunta edellyttää, että Suomen on jatkossakin toimittava aktiivisesti ydinaseriisunnan edistämiseksi ja joukkotuhoaseiden leviämisen estämiseksi. Suomen on allekirjoitettava ja ratifioitava YK:n ydinasekieltosopimus. Suomeen ei tule tuoda ydinaseita.*
- 4. Eduskunta edellyttää, että Suomi harjoittaa vastuullista asevientä. Suomen ei tule viedä puolustustarvikkeita hyökkäyssotaa, humanitaarista oikeutta loukkaaviin tai systemaattisiin ihmisoikeusloukkauksiin syyllistyviin maihin. Asevientä koskeva valvonta on ulotettava myös aseiden tuontiin, ja ihmisoikeusarvioinnin ja humanitaarisen oikeuden tavoitteiden huomioimisen on oltava osa kaikkea asekauppaa. Kaikki asekauppa esimerkiksi Israelin kanssa on lopetettava.*
- 5. Eduskunta edellyttää, että Suomen puolustusmenotaso määritellään Suomen puolustuksen kulloisenkin tarpeen mukaan.*

Helsingissä 04.06.2025

Timo Furuholm / vas